

OIKEUDENMUKAISUUDEN TOTEUTUMISEN EDELLY- TYKSET GERONTOLOGISESSA SOSIAALITYÖSSÄ

Henna Nahkala
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Jyväskylän avoin yliopisto
Tekijä Henna Nahkala	
Työn nimi Oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytykset gerontologisessa sosiaalityössä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 30
Tiivistelmä	
<p>Tutkielmassa selvitettiin oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytyksiä gerontologisessa sosiaalityössä. Tutkielman tavoitteena oli tuottaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat oikeudenmukaisuuden toteutumiseen gerontologisen sosiaalityön kehittämiseksi. Tutkielman tuloksia voidaan hyödyntää sekä valtion että hyvinvointialueiden tasolla pohdittaessa gerontologisen sosiaalityön tarvetta ikääntyneiden oikeudenmukaisuuden toteutumisen turvaamiseksi.</p> <p>Tutkielma toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu ihmisoikeustyön ja oikeudenmukaisuuden tarkastelusta. Tutkimusaineisto koostuu kuudesta tieteellisestä artikkelista sekä kahdesta väitöskirjasta. Tutkielman aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Tutkielmassa vastataan tutkimuskysymyksiin, miten ikääntyneiden perusoikeuksien toteutuminen turvataan gerontologisessa sosiaalityössä? miten ikääntyneiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten yhdenvertaisuuksien toteutuminen ilmenee gerontologisessa sosiaalityössä? ja miten ikääntyneiden eriarvoisuutta voidaan ehkäistä gerontologisessa sosiaalityössä?</p> <p>Tutkielman tulosten perusteella voitiin todeta, että oikeudenmukaisuuden toteutumiseen vaikuttivat useat eri tekijät sosiaalityön ydintehtävän ymmärryksestä aina yhteiskuntajärjestelmän rakenteellisiin tekijöihin, sekä ammatilliseen osaamiseen saakka. Oikeudenmukaisuuden toteutumiseen vaikutti myös sosiaalityön-tekijöiden ammatillinen osaaminen, sekä sosiaalityön ammatin kehitys.</p> <p>Oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytys gerontologisessa sosiaalityössä on ihmisoikeusperustaisen työn ymmärtäminen ja toteuttaminen. Mikäli ihmisoikeusperustaisuuden merkitystä gerontologisen sosiaalityön perustana ei ymmärretä, ikääntyneet eivät saa osakseen sellaista perustavanlaatuisten oikeuksien toteutumista edistävää sosiaalityötä kuin muut kansalaiset. Täten oikeudenmukaisuuden toteutuminen gerontologisessa sosiaalityössä voi jäädä puutteelliseksi.</p>	
Asiasanat: gerontologinen sosiaalityö, oikeudenmukaisuus, yhteiskunta, ihmisoikeudet, ikääntyneet	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

Kuvio 1 Perusoikeuksien toteutuminen	19
Kuvio 2 Yhteiskunnallinen ja taloudellinen yhdenvertaisuus	22
Kuvio 3 Eriarvoisuuden ehkäiseminen.....	25

TAULUKOT

Taulukko 1 Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	16
Taulukko 2 Tutkimusaineisto.....	43
Taulukko 3 Esimerkki aineiston analyysistä.....	45

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OIKEUKSIEN TOTEUTUMISTA TURVAAVA SOSIAALITYÖ.....	3
2.1	Gerontologinen sosiaalityö	3
2.2	Sosiaalityön perusta.....	4
2.3	Arvot ja etiikka	6
3	OIKEUDENMUKAISUUS YHTEISKUNNAN PERUSPILARINA.....	8
3.1	Oikeudenmukaisuus.....	8
3.2	Oikeudenmukaisuus yhteiskunnassa	9
4	RAWLSIN OIKEUDENMUKAISUUSTEORIA	11
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
5.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	13
5.2	Kirjallisuuskatsaus	14
5.3	Tutkimusprosessin kulku	15
5.4	Aineiston hankinta.....	16
5.5	Aineiston kuvaus ja analyysi.....	17
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	19
6.1	Perusoikeuksien toteutuminen	19
6.2	Yhteiskunnallinen ja taloudellinen yhdenvertaisuus	21
6.3	Eriarvoisuuden ehkäiseminen.....	24
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	28
8	POHDINTA.....	31
	LÄHTEET	35
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

”iäkkäiden palveluista ei voi säästää”

Toteaa vanhusasiavaltuutettu (17.5.2023) ensimmäisessä vuosikertomuksessaan valtioneuvostolle ikääntyneiden palveluiden tilasta. Gerontologinen sosiaalityö eli sosiaalityö ikääntyneiden parissa on 1980-luvulta alkaen kokenut erilaisia sisällöllisiä ja hallinnollisia muutosyrityksiä. Gerontologinen sosiaalityö on ulkoisten toimintaehtojen vuoksi joutunut sitoutumaan useimmille hyvinvointitehtäville tyypilliseen tapaan hyvinvointivaltiollisiin instituutioihin ja niiden tuomiin käytänteisiin. (Salonen 2007, 53.) Yhteiskunnallisesta ja hyvinvointivaltiollisesta kehityksestä huolimatta sosiaalityön keskeiset tehtävät säilyvät. Sosiaalityön ydintehtävä keskittyy kaikkien ihmisten hyvinvoinnin säilyttämiseen ja oikeuksien toteutumisen edistämiseen. Yhteiskuntamme ollessa muutoksen keskellä sosiaalityön ydin muutokseen tähtäävänä auttamistyönä ja heikomman aseman puolustajana säilyy. Sosiaalityöllä on merkittävä tehtävä huolehtiessaan yksilöiden universaaleiden oikeuksien toteutumisesta ihmisarvon ylläpitämiseksi ja säilyttämiseksi. (Mäntysaari 2016.)

Ikääntyneiden palveluiden tosiasiallinen tarve ja kysyntä on kasvamassa suurten ikäluokkien eläköitymisen ja ikääntymisen vuoksi. Käsitys sukupolvien välisistä huolto- ja hoivasuhteista on muuttunut siten, että ikääntyneiden auttamiseksi turvaudutaan yhä useammin palvelujärjestelmän tarjoamaan apuun. Valitettavan usein ikääntynyt toimii yksin palvelujärjestelmässä ja tällöin gerontologisen sosiaalityön tarve heikomman aseman puolustajana nousee oikeuksiinsa. (Nousiainen 2007, 3-4.) Tilastokeskuksen (30.9.2021) tekemän ennusteen väestöllisestä huoltosuhteesta mukaan vuoteen 2070 mennessä 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien määrä on suurempi kuin alle 15-vuotiaiden määrä 100 työikäistä kohden. Voidaan siis tulkita, ettei gerontologisen sosiaalityön tarve ole vähentymässä vaan päinvastoin ihmisoikeuksia edistävää ja ihmisarvoa ylläpitävää työtä tullaan tarvitsemaan enenevästi.

Tämän sosiaalityön kandidaatintutkielman tavoitteena on tuottaa tietoa edellytyksistä, jotka vaikuttavat oikeudenmukaisuuden toteutumiseen

gerontologisen sosiaalityön kehittämiseksi. Kipinä tutkielman aihetta kohtaan on syntynyt työskennellessäni ikääntyneiden palveluissa. Työssäni olen havainnut tilanteita, joissa ikääntyneet eivät saa osakseen sellaista oikeuksien toteutumista edistävää sosiaalityötä, jota muissa palvelutehtävissä toteutetaan. Tämän vuoksi tutkielman tarkoituksena on selvittää mitkä edellytykset vaikuttavat oikeudenmukaisuuden toteutumiseen gerontologisessa sosiaalityössä.

Gerontologista sosiaalityötä ovat aikaisemmin tutkineet muun muassa vanhenemistutkimuksen uranuurtaja Simo Koskinen, joka väitöskirjassaan tutki ikääntyneiden hyvinvointia ja elämänlaatua edistäviä tekijöitä tavoitteenaan muokata yhteiskuntaamme ikäystävällisemmäksi (Koskinen 1994). Ikääntyneiden elämänkulun erivaiheisiin ja ikääntymisen haasteisiin perehtynyt tutkija Eeva Rossi oli tutkimuksissaan tuottanut tietoa sen sijaan ikääntyvien sosiaalisesta osallisuudesta, omaishoitajuudesta ja iäkkäiden asumispalveluista nousevista kysymyksistä (Rossi 2021). Myös Marjatta Eskolan tulokselliset tutkimukset ikääntyneiden sosiaalisen hyvinvoinnin ja tarpeiden tutkimisesta ovat tärkeä lähtökohta gerontologisen sosiaalityön kehitykselle. Tutkimusten tuottama tieto tukee sosiaalityön ammatin kehitystä ja korostaa sen yhteiskunnallista tarvetta. (Eskola & Viheriäranta 1983.)

Edellä mainitut teokset osoittavat, että gerontologisen sosiaalityön tutkimusta ihmisoikeusperustaisuuden näkökulmasta tarvitaan. Katson minulla tutkielman tekijänä olevan erinomainen tilaisuus tehdä näkyväksi oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytyksiä gerontologisessa sosiaalityössä ja saada aikaan toivottua keskustelua hyvinvointialueilla gerontologisen sosiaalityön kehittämistarpeesta ikääntyneiden oikeudenmukaisuuden toteutumisen turvaamiseksi. Tekemäni tutkielma korostaa sosiaalityön ydintehtävää heikomman aseman puolustajana oikeuksien toteutumisen edistämiseksi ja on sen vuoksi merkityksellinen gerontologisen sosiaalityön kehityksen kannalta.

Tämä tutkielma on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Tutkielmassa käytetty teoreettinen viitekehys muodostuu ihmisoikeusperusteisen työn ydinsisällöstä, arvojen ja etiikan sekä oikeudenmukaisuuden sisällöllisestä tarkastelusta ja merkityksestä yhteiskunnassa. Tutkimusmenetelmäksi olen valinnut kuvailevan kirjallisuuskatsauksen ja aineiston analysointi tapahtuu teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Tutkimusaineistoni koostuu kuudesta vertaisarvioiduista tieteellisestä artikkelista, sekä kahdesta väitöskirjasta, joissa gerontologista sosiaalityötä käsitellään useammista eri näkökulmista. Tutkimusaineistoa tarkastelen John Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteorian viitekehityksessä. Tutkimukset ovat pääsääntöisesti kotimaisia, mutta syvällisemmän näkökulman saamiseksi olen valinnut aineistooni myös ulkomaisia aineistoja.

2 OIKEUKSIEN TOTEUTUMISTA TURVAAVA SOSIAALITYÖ

2.1 Gerontologinen sosiaalityö

Sosiaalityön yksi erityisosaamisalueista on gerontologinen sosiaalityö, joka on saanut osakseen muitakin käsitteitä kuten vanhussosiaalityö, sosiaalityö vanhusten kanssa, sosiaalityö ikäihmisten kanssa tai vanhustenhuollon sosiaalityö. Gerontologisen sosiaalityön erityispiirre on sen keskittyminen työskentelyyn ikääntyneiden kanssa. (Seppänen 2006, 17.) Gerontologiselle sosiaalityölle ei ole asetettu omaa lainsäädäntöä, sillä sosiaalityö kuuluu yhdeksi sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, SHL) kirjattuja sosiaalipalveluja, eikä sen kohdentamisesta ikääntyneisiin ole lailla asetettua määräystä. Ikääntyneiden palveluille asetetuista tavoitteista sen sijaan säädetään tarkemmin laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012, VanhPL).

Gerontologisen sosiaalityön tarve sosiaalihuollon palveluna on kasvanut viime vuosina. Kasvuun on vaikuttanut se, ettei ikääntyvien ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kyetä turvaamaan ainoastaan toimeentuloon liittyvän eläkejärjestelmän tai yksinkertaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden turvin. Yksipuolinen palveluorientaatio on estänyt psykososiaalisen yksilön kokonaisvaltaiseen tilanteeseen paneutuvan sosiaalityön jalkautumisen ikääntyneiden palveluihin. (Kröger, Karisto & Seppänen 2007, 7; Liikanen 2007, 10.)

Gerontologisessa sosiaalityössä korostuvat usein kasautuneet ongelmat ja eri tavoin ilmenevät psykososiaaliset tarpeet. Ikääntyneen hyvinvointia saattaa somaattisen sairauden tavoin heikentää esimerkiksi turvattomuuden tai yksinäisyyden kokemukset, jotka ovat kroonistuneet. (Tiilikainen 2019.) Sosiaaliset verkostot voivat olla

radikaalisti muuttuneita tai niihin saattaa liittyä huomattavan vaikeita ristiriitoja (Laaksonen 2010; Yon ym. 2017, 147–156). Myös taloudelliset haasteet kuten köyhyys ja maaseudulla esiintyvät suuret tilaomistukset tai jokin muu paljon taloudellisia varoja vaativat asumismuoto saattaa olla auttamistyön tarpeen lähtökohtina (Ahonen ym. 2019; Vaalavuo 2018.) Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, etteivät ikääntyneiden ongelmat yleensä synny yllättäen henkilön täytettyä 65-vuotta. Ongelmia on saattanut esiintyä jo vuosia tai vuosikymmeniä ennen eläköitymistä, mutta avun piiriin ei ole jostain syystä hakeuduttu. Haasteellisena näyttäytyvät myös yhteiskunnan myötäväikuttamat tilanteet, joissa ikääntynyt ei osaa hakea palvelua tai jostain syystä häntä ei oteta tosissaan palvelua hakiessaan. (Tedre 2007, 95–120.)

2.2 Sosiaalityön perusta

Sosiaalityö ihmisoikeusperusteisena työnä rakentuu YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeusjulistuksen (1948), Kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (1966), sekä Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (1966) perusteella. Näiden sopimusten tarkoituksena on universaalien, luovuttamattomien, perustavanlaatuisien jakamattomien ja toisistaan riippuvaisten ihmisoikeuksien edistäminen. Ikääntyneiden aseman turvaamiseksi näitä sopimuksia on täydennetty lisäksi YK:n ikääntyneitä henkilöitä koskevalla periaatteella (*United Nations Principles for Older Persons*), jonka tarkoituksena on täydentää ennalta tehtyjä sitovia ihmisoikeussopimuksia. Periaatteet keskittyvät edistämään ikäihmisten itsemääräämisoikeutta, osallisuutta ja hoivaa sekä itsensä toteuttamista ja ihmisarvoa.

Ihmisoikeusajattelu sosiaalityössä on rakentunut Addamsin (1902) aatteen mukaan kaikkien ihmisten samanarvoisuudesta. Jakamaton ihmisarvo toimii ihmisoikeusajattelun peruspilarina. Ihmisoikeusajattelun lähtökohtana olevien ihmisoikeuksien tarkoituksena on taata turva kaikille ja suojata erityisesti yhteiskunnan heikoimassa asemassa olevia ihmisiä. (Addams 1902.) Addamsin aatteen saattamana International Federation of Social Workers IFSW linjasi sosiaalityön olleen aina ihmisoikeusperustainen ammatti ja nosti ihmisoikeudet yhdeksi sosiaalityön eettisistä periaatteista. IFSW:n määritelmän mukaan ihmisoikeudet ovat sosiaalityön keskeinen arvolahtokohta ja oikeutus eli mandaatti. (IFSW 2014.) Mandaatilla tarkoitetaan sosiaalityön ammatillista tehtävää ja se vastuuttaa sosiaalityöntekijöitä toimimaan lainsäädännön, yleisten sääntöjen ja eettisten ohjeiden mukaisesti. Mandaatti korostaa sosiaalityöntekijöiden vastuuta ja velvoittaa tukemaan kansalaisten hyvinvointia, edistämään oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä puuttumaan sosiaalisiin epäkohtiin ja haasteisiin. (Turtiainen, Jäppinen, & Stamm 2021, 27–41.)

Oikeuksien toteutumiseen keskittyvän sosiaalityön toinen ydintarkoitus on yksilön perusoikeuksien toteutumisen turvaaminen. Perusoikeuksista säädetään sopimuksista poiketen Suomen perustuslaissa (731/1999, PL) ja se sisältää kansanvallalle keskeiset säännöt, arvot ja periaatteet. Perustuslakiin on kirjattu julistuksia tai sopimuksia yksityiskohtaisemmin yksilön oikeudet esimerkiksi yhdenvertaisuuteen tai sosiaaliturvaan. Perustuslain tarkoituksena on turvata jokaiselle yksilölle sellaiset lähökohdat, että ne turvaavat yksilön selviytymistä yhteiskunnassa. (PL, 731/1999.)

Ihmisoikeusperusteisessa työssä tarpeisiin perustuva auttamistyö yksilön, yhteisön tai perheen näkökulmasta on työskentelyä ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumisen edistämiseksi. Ihmisoikeusperusteisuus korostaa ajatusta siitä, että tarpeet ja oikeudet tulevat molemmat täytetyiksi. Huomio keskittyy myös ihmisarvon kunnioittamiseen, sillä ihmisten ei katsota olevan passiivisia avun kohteita vaan itenäisesti toimivia subjekteja henkilökohtaisin oikeuksin. (Andorff 2018, 181.) Oikeuksien toteutumisen puolesta on tärkeää tukea ja vahvistaa yksilön omaa toimijuutta, jotta tietoisuus omista oikeuksista lisääntyisi (Boesen Kirkemann & Martin 2007, 10–11).

Sosiaalityö ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumista edistävänä työnä keskittyy sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen ja sen tavoitteena pidetään asiakkaiden hyvinvoinnin edistämistä. Sosiaaliset ongelmat tulevat näkyväksi perustarpeiden tyydyttymättömyytenä tai laiminlyöntinä ja ihmisoikeuksien tai perusoikeuksien loukkauksina. (Turtiainen, Jäppinen, & Stamm 2021, 27–41.) Oikeuksia edistävässä työskentelyssä ongelmat pyritään yhdessä kääntämään tavoitteiksi eli tässä kontekstissa toteutumattomiksi oikeuksiksi. Yhteistyössä asianosaisen/-osaisten kanssa vahvistetaan yhteyttä oman toiminnan vahvistamiseksi. (Boesen Kirkemann & Martin 2007, 17.)

Turtiaisen, Jäppisen ja Stammin (2021, 27–41) mukaan Jim Ife on korostanut kokonaisvaltaisuuden olevan ihmisoikeuksiin perustuvan työtteen keskeisenä lähtökohdana. Ifen mukaan sosiaalityössä tulisi päästä eroon mikro- ja makrotason, yksityisen ja julkisen, henkilökohtaisen ja poliittisen tai paikallisen ja globaalin välisistä jaotteluista. Ihmisoikeusperusteisessa työssä korostuu työntekijän kyky liikkua edellä mainittujen eri tasojen välillä ja tarvittaessa kytkeä niitä toisiinsa tarpeiden, oikeuksien, asiakaskohtaamisten ja yhteiskunnan rakenteiden näkökulmista.

Oikeuksien toteutumiseen perustuvan työn korostamisella voitaisiin tuoda näkyväksi tosiasiallinen palveluiden tarve ja vaikuttaa yhteiskunnallisten rakenteiden kehittymiseen kohti oikeuksia korostavaa toimintatapaa. Ratkaisun avaimet eivät ole yksistään sosiaalityön käsissä, vaan ihmis- ja perusoikeuksien toteutuminen vaatii myös laajempia osallistavan demokratian ja dialogisuuden menetelmiä. Nähtävissä kuitenkin on edistymistä sosiaalitoimen ja verkostojen välisen tiedonvaihdon lisääntymisenä lainsäädäntöön tukeutuen. (Turtiainen, Jäppinen & Stamm 2021, 27–41.)

2.3 Arvot ja etiikka

Sosiaalialan arvojen ja etiikan katsotaan viittaavan tiettyihin sääntöihin ja menettely-/toimintatapoihin, joiden tarkoituksena on ohjata ammattikunnan toimintaa. Toiminnan eettisyyttä tai epäeettisyyttä voidaan määritellä yhteisten sääntöjen vastaavuuden mukaan. (Clark & Asquith 1985, 83.) Eettisistä lähtökohdista puhuttaessa ei kuitenkaan tarkoiteta tarkkoja säännöksiä tai tiettyjä menettelytapoja vaan yleisluonteisesti periaatteita ja toimintaa ohjaavia sääntöjä ja niiden noudattamista. Tällaisesta periaatteiden ja toimintaa ohjaavien sääntöjen kokonaisuudesta käytetään nimitystä eettinen ohjeisto. (Banks 2003, 133–144.)

Eettisen ohjeiston tarkoituksena on ohjata ammattilaista eettisten päätösten tekemisessä lisäten eettistä tietoutta tukemalla ja sääntelemällä toimintaa. Ohjeistolla on selkeä tarkoitus suojata asiakkaita tuoden esiin odotukset työntekijää ja hänen toimintaansa kohtaan. Ohjeiston tarkoituksena on myös vahvistaa työntekijän ammatillista asemaa, luoda ja ylläpitää ammatillista identiteettiä sekä säädellä ammatillisuutta. Eettisen ohjeiston tarve korostuu etenkin tilanteissa, joissa työntekijä on tekemässä muutokseen pyrkivää interventiota heikommassa tai muutoin vaikeassa tilanteessa olevan ihmisen elämään. (Raunio 2009, 90.) Ammatillaisen tekemältä interventiolta edellytetään moraalista oikeutusta eli intervention on edistettävä sosiaalityön arvojen ja eettisten periaatteiden toteutumista (Clark & Asquith 1985, 1, 7).

Moraalisen oikeutuksen korostamista tehdään asiakkaan suojelemiseksi, sillä työntekijän tekemä interventio tapahtuu yhteiskunnallisen organisaation antaman vallan ja ammatin mukanaan tuoman tiedollisen asiantuntemuksen avulla. Eettinen toiminta edellyttää työntekijältä pohdintaa myös vastaan tulevien tilanteiden eettisyyden tarkastelussa oman valta-asemansa vastapainona. Sosiaalityössä eettisten periaatteiden arvioiminen, huomioinen sekä tarkasteleminen on tärkeä osa työskentelyä, sillä työn vaikuttamistavoite on ihmisten arkielämän parantamisessa. (Raunio 2009, 91.)

Sosiaalityön ammatillisen toiminnan tärkeimpinä lähtökohtina olevien arvojen, etiikan ja kyvyn kantaa eettistä vastuuta toteutumisen vuoksi on tarpeen tunnistaa arvojen ja tiedon välillä oleva ero. Arvot mielletään uskomuksiksi ja olettamuksiksi ihmisen kannalta jostakin toivottavasta tai hyvästä. Arvoja ei pidetä väitteenä maailmankuvasta tai siitä, mitä maailmasta tiedetään, vaan arvot kuvaavat sitä millainen maailman tulisi olla. Olemassa olevia arvoväitteitä voidaan verrata ainoastaan käytettyyn arvojärjestelmään tai eettisen ohjeistoon ja sen pohjalta tulkita arvon oikeutta tai vääryyttä. (Bisman 2004, 115–116; Pincus & Minahan 1973, 38; Rostila 2001, 23–25.)

Yksinomaan arvoihin perustuvasta toiminnasta uupumaan jää koettu reaalisuus, jonka tuottama tieto on oleellista tiedon muodostamisessa toiminnasta. Koetun reaalisuuden muodostama tosiasiallisuus viittaa maailmaan ja yksilöön kohdistuviin havaintoihin, jotka ovat osoitettu oikeiksi sekä todennettavissa. (Eskola 1981, 44.)

Käytännön sosiaalityön näkökulmasta arvoja ja tietoa ei kuitenkaan ole toivottavaa erottaa toisistaan täysin. Voidaan kuitenkin katsoa arvojen ja niihin perustuvan etiikan olevan lähtökohtaisesti tietoa perustavampaa, vaikka sosiaalityötä ei ole mahdollista rakentaa ainoastaan arvojen sekä eettisten ohjeiden muotoilemien ihannekuvien varaan. (Bisman 2004, 115–116.)

Sosiaalityön ja ihmisoikeuksien välisen suhteen ymmärtämiseksi keskeinen Staub-Bernasconin (2012) kolmannen mandaatin käsite avaa kokonaisvaltaisen ihmisoikeusperusteisen työn sisältöä. Käsitteessä ensimmäisen mandaatin luovat asiakkaat, toisen valtio ja yhteiskunta ja kolmannen muodostaa professio (asiantuntija) itse. Kolmannen mandaattiin lukeutuvan sosiaalityön tietoperustan ja ammattietiikan luoma perusta sosiaalityön käytännöille antaa oikeuden arvioida kriittisesti valtiollista ja yhteiskunnallista toimintaa perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Täten on tarpeen ottaa huomioon tilanteeseen kohdistuvat jännitteet, jotka muodostuvat asiakkaiden tarpeiden, lainsäädännön toimeenpanemisen, sosiaalityön etiikan ja tietoperustan yhteensovittamisesta. Tämän katsotaan kuitenkin olevan sosiaalityön ydinosaamista. Käsitteessä sosiaalityöstä ihmisoikeusammattina muodostaa kolmannen mandaatin eettisen perustan. (Staub-Bernascon 2012.)

3 OIKEUDENMUKAISUUS YHTEISKUNNAN PERUSPILARINA

3.1 Oikeudenmukaisuus

Sosiaalityön tarkoitus arvoihin ja etiikkaan pohjautuvana työnä on turvata jokaisen kansalaisen oikeudenmukaisuuden toteutuminen. Oikeudenmukaisuus ja sen vaaliminen koskettaa kaikkia kansalaisia ollen sen vuoksi yksi yhteiskunnan peruspilareista. Oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan normatiivista (normien, sääntöjen mukaista) käsitettä, joka ottaa kantaa siihen miten asioiden pitäisi olla. Sen vuoksi oikeudenmukaisuutta pidetään normatiivisena teoriana. Normatiiviset teoriat saattavat sisältää myös empiirisiä väitteitä esimerkiksi siitä, mitä tietystä järjestelystä tai toimenpiteestä seuraa. Oikeudenmukaisuuden käsitteen sisällöstä ei ole yhtä tiettyä vallitsevaa yksimielisyyttä, mutta monet ovat valmiita hyväksymään sille tietynsisältöisen määritelmän. (Matravers 2007, 66.) Oikeudenmukaisuuden muodollista periaatetta on esimerkiksi Aristoteleen (1989) mukaan ymmärretty siten, että samanlaisia tapauksia on kohdeltava samalla tavalla ja erilaisia tapauksia eri tavalla.

Tarkasteltaessa oikeudenmukaisuuden yhteyttä lainmukaisuuteen ja moraaliin on tarpeen ymmärtää niiden välinen ero. Lainmukaisuuden tarkoittaessa säädettyjen lakien noudattamista se ei tarkoita, että lait olisivat aina oikeudenmukaisia. Lakeihin kohdistuva muutostyö on lähtökohtaisesti aina alkanut koetusta epäoikeudenmukaisuudesta. Moraalikäsitys oikeasta ja väärästä ei myöskään ole sama asia kuin oikeudenmukaisuus, sillä käsitys oikeasta ja väärästä on vain yksi osa moraalijärjestelmää. Moraali liitetään usein osaksi yksilöiden toimintaa, kun taas oikeudenmukaisuuden mielletään koskevan laajempia yhteiskunnallisia rakenteita. Oikeudenmukaisuus on erotettava myös inhimillisyyden ja armollisuuden käsitteistä, sillä se ei ole aina

pelkästään positiivista tai sellaisena tavoiteltu asia, vaan oikeudenmukaisuus voi olla myös ankaraa riippuen käsiteltävän asian kontekstista. Oikeudenmukaisuuden kokonaisuus on monitahoinen yhteissumma. Oikeudenmukaisuus ei ole missään tilanteessa niin suoraviivaista, etteikö se ottaisi vaikutteita edellä mainituista tekijöistä. Sen vuoksi oikeudenmukaisuutta arvioitaessa on tärkeää panostaa tilanteen esiselvittelyyn ja taustoittamiseen ennen tulkintojen tekemistä. (Herne 2012, 14–17.)

Gerontologista sosiaalityötä koskevissa tilanteissa nousevat usein esille huonoa kohtelua tai jopa kaltoinkohtelua kokeneiden ikäihmisten kertomukset. Huono kohtelu tai kaltoinkohtelu katsotaan usein johtuvaksi palveluiden saamisen vaikeuksista. Ikäihmisen palveluiden saamiseen ei vaikuta ainoastaan ikä tai sairaudet, jonka ymmärtäminen saattaa olla toisinaan haasteellista. Usein ikäihmisten keskuudessa ajatellaan, että henkilön tultua eläkeikään ja siirryttyä eläkkeen saajaksi avautuu mahdollisuus erilaisiin palveluihin. Sosiaalihuollon palveluiden järjestäminen pohjautuu kuitenkin yksilölliseen palvelutarpeen arvioon, jossa arvioidaan millä tavoin yksilön omatoimista suoriutumista ja osallisuutta yhteiskuntaan voidaan edistää ja sen perusteella järjestetään yksilölliset palvelut. Ikääntyneiden palveluita koskevat yhteiskunnalliset rakenteet tulisivat olla järjestetty siten, että niissä tulevat huomioiduiksi tarpeeksi tarkoin yksilölliset tekijät, jotta viranomaisen mahdollisuus perustella antamansa päätös olisi mahdollisimman läpinäkyvä. (Tedre 2007, 95–120.)

3.2 Oikeudenmukaisuus yhteiskunnassa

Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksesta (2022, 183–194) sosiaali- ja terveysministeriön mukaan Suomessa hyvinvointi- ja terveyserot eivät ole työskentelystä huolimatta vähentyneet huomattavasti. Hyvinvointi ja terveys katsotaan jakautuvan kansalaisten keskuudessa yhä eriarvoisemmin, joka estää oikeudenmukaisuuteen rinnastettava yhdenvertaisuus toteutumisen. Erilaisten sosioekonomisten ryhmien välillä voidaan eriarvoisuutta huomata kaikilla terveyden ja hyvinvoinnin osa-alueilla. Suomalaisen yhteiskunnan eriarvoisuus on moninaista ja siihen liittyy rakenteellisia tekijöitä. Pitkäaikainen työttömyys, erilaiset ja eri pituiset työsuhteet sekä työn pirstaloituminen lisäävät pienituloisuuden riskiä, joka puolestaan lisää merkittävästi köyhyyden ja huono-osaisuuden mahdollistumista kasvattaen ylisukupolvisia ongelmia. Alueellisella eriarvoisuudella ja segregatiolla (eri sosiaalisten ryhmien eriytyminen toisistaan omille alueillaan tietyn kaupungin/kunnan sisällä) katsotaan olevan yhteys hyvinvointierojen syntyyn ja sosiaalisen liikkuvuuden esteisiin. Eriarvoistumisen kehityksen pysäyttämiseksi nykyistä sosiaaliturvaa tulisi kehittää toimivammaksi ja kannustavammaksi sekä lisätä konkreettisia toimia palveluiden saatavuuden ja yhdenvertaisen laadun turvaamiseksi. Kansalaisten osallisuuden ja yhdenvertaisuuden

lisääminen katsotaan olevan tärkeää yhteiskunnassa toimimisen näkökulmasta. Toimivaa yhteiskunnallista sosiaaliturvajärjestelmää tarvitaan, jotta myös heikommassa asemassa olevat ja itse asioitaan hoitamaan kykenemättömät voivat saada osansa heille oikeutetuista palveluista. (Ministeriöiden tulevaisuuskatsaus 2022, 183–194.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2020) luomalla kansallisella ikäohjelmalla keskittään erityisesti ennaltaehkäisevien ja toimintakykyä parantavien toimenpiteiden luomiseen ikääntyneelle väestölle. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on pidentää ikääntyvien toimintakykyä, jolla puolestaan olisi vaikutusta muun muassa työurien pitenemiseen sekä mahdollisen vapaaehtoistyön parissa jatkamiseen eläköitymisen jälkeen. Ikäohjelman tavoitteena on varmistaa iäkkäiden palveluiden yhdenvertaista saatavuutta ja tehostaa palveluiden koordinoitua. Samalla pyritään edistämään taloudellista kestävyttä ja parantaa asumisen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyyttä sekä tehostaa ikäteknologian kehitystä. Kaikkien toimenpiteiden yhteinen päätavoite on parantaa ikääntyneiden asemaa ja edistää perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kokonaisvaltaista toteutumista iästä riippumatta. Lisäksi pyritään yksilön täysivaltaisen toimintakyvyn ja yhteiskunnan jäsenenä toimimisen edistämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö STM, 2020.)

4 RAWLSIN OIKEUDENMUKAISUUSTEORIA

Tutkielmassani nojaan filosofi John Rawlsin Oikeudenmukaisuusteoriaan (a Theory of Justice). Rawlsin (1971, 71–75) mukaan oikeudenmukaisuus kuuluu kaikille ja se tulisi nähdä yhteisenä etuna. Rawlsin mukaan yhteisen edun tavoittelu edellyttää yksilöiden kesken tekemää sopimusta yhteiskuntajärjestyksestä, oikeudenmukaisuudesta tai moraalista. Rawls on halunnut luoda sellaisen yhdenmukaisen yhteiskunnan, jossa kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet menestyä ja saada tyydytystä perustarpeilleen ja jossa kaikkien etuna voidaan pitää huolehtimista heikommassa asemassa olevista. (Rawls 1971, 71–75.)

Rawlsin (1971, 19–20) luoma oikeudenmukaisuusteoria kuuluu sopimusteoreettiseen perinteeseen. Rawls kirjoittaa teoksessaan Oikeudenmukaisuusteoria (1971, 47) seuraavaa: ”kaikki yhteiskunnalliset arvot – vapaus ja mahdollisuudet, tulot ja varallisuus sekä itsekunnioituksen perustat – on jaettava tasan, ellei ole kaikille eduksi jakaa epätasaisesti niistä jotakin tai niitä kaikkia.” Tämän mukaan yhteiskunnalliset ja taloudelliset eroavaisuudet saavat oikeutuksen vain silloin, kun ne hyödyttävät kaikista eniten vähävaraisimpia ja heikommassa asemassa olevia. (Rawls 1971, 47.)

Rawlsin oikeudenmukaisuusteoria rakentuu kahden periaatteen mukaan. **Ensimmäinen periaate:** ”Jokaisella ihmisellä on oleva yhtäläinen oikeus laajimpaan mahdolliseen perusvapauteen, joka on sovittavissa yhteen muiden samanlaisen vapauden kanssa”. Ensimmäinen periaatteen sanoma korostaa jokaisen oikeutta mahdollisimman suureen perusvapauteen, joka ei myöskään rajoita muiden vastaavaa vapautta. **Toinen periaate:** ”Yhteiskunnalliset ja taloudelliset eriarvoisuudet on järjestettävä sellaisiksi a.) että on järkeenkäypää odottaa niistä etua jokaiselle ja b.) että ne liittyvät kaikille avoimiin asemiin ja virkoihin”. Toinen periaate jakautuu kahteen osaan, jonka mukaan tulonjaosta (taloudellinen, sosiaalinen asema) poikkeamista voidaan pitää mahdollisena, mikäli epätasaisuus hyödyttää kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilaa. Lisäksi taloudellinen eriarvoisuus sallitaan, mikäli se johtuu kaikille avoimista viroista tai asemista. (Rawls 1971, 46–48.)

Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteoria on merkityksellinen sosiaalityön tutkimuksen näkökulmasta, sillä yhteiskunnassamme vallitseva oikeudenmukaisuuskäsitely on linjassa Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteorian kanssa siten, että Rawls katsoo oikeudenmukaisuuden periaatetta vaalittavan sellaisessa yhteiskunnassa, joka perustuu jokaisen kansalaisen tasavertaisuuteen ja vapauteen. Teorian perusajatusta oikeudenmukaisuutta yhteisenä etuna pyritään yhteiskuntamme oikeusjärjestelmässä vaalimaan lainsäädännön turvin. Tavoitteena on, että se tuottaisi mahdollisimman laajasti oikeudenmukaisuutta kaikille kansalaisille.

Tutkielmani kannalta tarkasteltuna oikeudenmukaisuuden toteutuminen edellyttää ymmärrystä jakamattomasta ihmisarvosta, ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumisesta sekä heikomman aseman puolustamisesta. Sen vuoksi pidän erittäin mielenkiintoisena selvittää kuinka ikääntyneiden, jotka lähtökohtaisesti ovat esimerkiksi työikäisiin verraten heikommassa asemassa vahvan yhteiskuntariippuvuuden (toimeentulo, mahdollisesti asuminen, runsaampi palveluiden tarve) vuoksi, oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytykset gerontologisessa sosiaalityössä näyttäytyvät. Oikeudenmukaisuusteoria on merkittävä teoria, joten pidän saatuja tutkimustuloksia vahvana näyttönä gerontologisen sosiaalityön kannalta.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Gerontologisen sosiaalityön tarve korostuu enenevästi suurten ikäluokkien ikääntyessä. Ikääntynyt sosiaalityön asiakkaana on toistaiseksi melko tuore ilmiö, sillä ikääntyneet mielletään pääasiallisesti terveydenhuollon palveluiden tarvitsijoiksi. Sosiaalityö oikeuksia edistävänä työnä kuuluu kaikille kansalaisille, mutta sen tosiasiallista toteutumista on tutkittu gerontologisessa sosiaalityössä vasta melko vähän. Gerontologisen sosiaalityön kehittämiseksi tarvitsemme tietoa siitä, mitä edellytyksiä oikeudenmukaisuuden toteutuminen gerontologisessa sosiaalityössä vaatii.

Tutkimustehtävänäni on tuottaa tietoa oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytyksistä gerontologisessa sosiaalityössä. Tutkimuksen tavoitteena on myötävaikuttaa sosiaalityön kehitykseen tuottamalla tietoa oikeudenmukaisuuden toteutumisesta, jotta gerontologinen sosiaalityö tunnistettaisiin vahvemmin omaksi sosiaalihuollon palveluksi ja sosiaalityön osaamista ikääntyneiden palveluihin keskitettäisiin.

Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä käsittelen sosiaalityön sisältöä ihmisoikeustyönä sekä oikeudenmukaisuutta toimivan yhteiskunnan perustana. Gerontologinen sosiaalityö samoin kuin vammaissosiaalityö tai aikuissosiaalityö vaatii toteutukseen ymmärrystä sosiaalityötä ohjaavista tekijöistä ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumisen edistämiseksi. Sosiaalityötä tekevien ammattilaisten työskentely perustuu eettiseen ohjeistoon ja arvojen noudattamiseen, joten teoreettisella viitekehyksellä on pyritty luomaan kokonaisuus, jonka mukaan gerontologinen sosiaalityö rakentuu. Teoreettiseen viitekehukseen olen sisällyttänyt myös John Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteorian (a Theory of Justice), sillä se toimii tutkimusaineistoa läpileikkaavana teoriana arvioitaessa oikeudenmukaisuuden toteutumisen

edellytyksiä gerontologisessa sosiaalityössä, lisäksi olen muodostanut tutkimuskysymykset oikeudenmukaisuuden teoriaan pohjautuen.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten ikääntyneiden perusoikeuksien toteutuminen turvataan gerontologisessa sosiaalityössä?
2. Miten ikääntyneiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten yhdenvertaisuuksien toteutuminen turvataan gerontologisessa sosiaalityössä?
3. Miten eriarvoisuutta voidaan ehkäistä gerontologisessa sosiaalityössä?

5.2 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus on valittuun aiheeseen liittyvän aineiston kattava tutkimus ja tulkinta (Aveyard 2014, 2). Kirjallisuuskatsausta pidetään metodina ja tutkimustekniikkana, jossa ikään kuin tutkitaan jo tehtyä tutkimusta (Salminen 2011, 4). Kirjallisuuskatsaustyypit voidaan jakaa neljään eri kategoriaan seuraavasti: narratiivinen eli kuvaileva katsaus, integratiivinen katsaus, systemaattinen katsaus, sekä meta-analyysi (Aveyard 2014, 2-3; Vilka 2023, 20-30). Kirjallisuuskatsauksessa määriteltyyn tutkimuskysymykseen tai -kysymyksiin pyritään löytämään vastaus etsimällä ja analysoimalla aihetta käsittelevää relevanttia tutkimusaineistoa (Aveyard 2014, 2). Katsausta varten kokoamaani aineistoa käsitellen tarkemmin alaluvussa 5.5. Narratiivinen eli kuvaileva kirjallisuuskatsaus sopii kandidaatintutkielmaani parhaiten, sillä valittua aineistoa analysoimalla pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini sekä arvioimaan saatujen vastausten avulla oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytyksiä gerontologisessa sosiaalityössä Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteorian viitekehityksessä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa laajan kokonaiskuvan luomisen tutkimusaiheestani ja sopii parhaiten tapaan kirjoittaa kertovaa tekstiä. Kirjallisuuskatsauksen tavoite on luoda kriittisesti tarkasteltu kokonaiskuva tutkittavasta aiheesta (Vilka 2023, 18).

Laadukkaasti toteutetusta kirjallisuuskatsauksesta käy ilmi tutkimusprosessille tyypilliset vaiheet. Katsauksessa tutkimuskysymykset ovat esitetty selkeästi ja niihin on vastattu teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksen tuloksia arvioidaan ja tarkastellaan kriittisesti, jonka tuloksena aiheesta syntyy uusia näkemyksiä. Analyysi mahdollistaa myös tutkimusaukkojen huomioimisen tutkimuspohjassa, jonka myötä lisätutkimuksen tarve voidaan todeta. Kirjallisuuskatsauksen rakenne yksinkertaistettuna koostuu seuraavista osioista: johdanto sisältää tutkimuskysymyksen esittelyn, menetelmäosiossa avataan hakustrategiaa ja analyysitapaa, tulososiossa tutkimustuloksia tarkastellaan kriittisesti ja johtopäätöksissä saadut tulokset avataan

lukijalle, lopuksi pohdinta suuntaa ajatukset tutkimusaiheesta eteenpäin. (Aveyard 2014, 2–3.) Tutkimusprosessia kuvaan tarkemmin luvussa 5.3.

5.3 Tutkimusprosessin kulku

Kandidaatintutkielmani suunnittelu pohjautui kiinnostukseeni ikääntyneiden palveluita kohtaan. Työskennellessäni ikääntyneiden palveluissa olen huomannut tilanteita, joissa ikääntyneille tarjotun sosiaalityön sisältö on suppeampi kuin muissa palvelutehtävissä, estäen yhdenvertaisten oikeuksien toteutumista. Työni mahdollisti minulle esiymmärryksen aiheesta ja toimi ohjaavana tekijänä tiedonhankinnassa. Aloitin kandidaatintutkielmani aiheen suunnittelun ideapaperin avulla. Tutkin aiempia kandidaatintutkimuksia selvittääkseni näkökulmia, joista ikääntyneiden palveluita on aikaisemmin tutkittu paikantaakseni oman tutkimukseni muiden pariin tutkiakseni aihetta uudesta näkökulmasta.

Aiheen valinnan jälkeen tein alustavaa lähdekirjallisuuden hakua käyttäen oman alueeni Eepos-kirjaston hakukonetta, JYKDOK:ia ja Google Scholaria. Lähdekirjallisuuden pääpaino asettui painettuihin teoksiin täydentyen sähköisellä materiaalilla. Lähdekirjallisuuden perusteella aloin muotoilemaan tutkielman teoreettista viitekehystä, johon sisältyi sosiaalityön käsittely ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia edistävänä työnä ja oikeudenmukaisuuden käsitteellinen tarkastelu ja sen yhteiskunnallinen määritelmä sekä John Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteoria. Teoreettisen viitekehysten ja käsitteiden määrittely on tärkeää, sillä lähdekirjallisuuden tulee olla tietoisesti ja tutkimuksen kannalta perustellusti valittua (Vilka 2023, 100).

Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteoriaan kirjattujen periaatteiden pohjalta muodostin tutkimuskysymykset, joiden tuottaman tiedon perusteella selvitin oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytyksiä gerontologisessa sosiaalityössä. Tutkielman aineiston alustavassa tiedonhaussa tutkin Google Scholarin ja JYKDOK:in antamia tuloksia, joihin hakusanat olin hakenut YSO:sta, International encyclopedia of the social & behavioral sciences:ta sekä European language social Science Thesaurus (ELSST):st, sekä kielipalvelu MOT:sta muodostaen niistä hakulauseita.

Tämän jälkeen keskitin tiedonhakuni omalle tieteenalalleni tyypillisiin julkaisutyyppeihin eli kotimaisiin ja kansainvälisiin vertaisarvioituihin artikkeleihin ja kirjoihin. Määrittelin aineistolle sisäänotto- ja poissulkukriteerit säilyttääkseni aiheittani käsittelevän linjan sekä rajatakseni ja kohdentaakseni aineistoa. Ensisijaisesti tarkoituksenani oli hankkia asiakaslähtöistä aineistoa tutkielmaani ja sen vuoksi käytin SAGE research methods online-työkalua löytämään haastatteluna tuotettua aineistoa oikeudenmukaisuuden toteutumisesta gerontologisessa sosiaalityössä. Asiakaslähtöistä aineistoa oli kuitenkin saatavilla melko vähän, joten päädyin tarkastelemaan aiheittani

vain työntekijöiden näkökulmasta. Työntekijöiden näkökulma tarjoaa oikeudenmukaisuuden tarkasteluun koulutuksen vuoksi syvällisemmän näkökulman ja mahdollistaa ilmiön kuvaamisen laajemmin organisaation ja yhteiskunnan näkökulmista.

5.4 Aineiston hankinta

Kirjallisuuskatsauksen aineiston hankintaa varten loin taulukon sisäänotto- ja poissulkukriteereistä. Alla näkyvässä taulukossa (Taulukko 1) avaan sisäänotto- ja poissulkukriteereitä tarkemmin:

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Vertaisarvioitu tutkimus (mm. väitöskirja, tutkimusartikkeli)	Ei vertaisarvioitu Opinnäytetyö Selvitys, raportti tai työpaperi
Tieteelliset artikkelit tai vertaisarvioitu tutkimus julkaistu vuoden 2000 jälkeen, väitöskirjat vuoden 2005 jälkeen.	Julkaistu ennen 2000 tai 2005 Lähteen tieteellisyys ei täyty Lähde ei tuota relevanttia tietoa verraten nykypäivään.
Käsittelee: 1. gerontologisen sosiaalityötä ihmis-oikeustyönä 2. oikeudenmukaisuuden toteutumista gerontologisessa sosiaalityössä 3. ammattilaisten tuottamaan tietoa gerontologisen sosiaalityön tilasta	Käsittelee terveydenhuollon näkökulmasta hyvän hoidon kriteereitä tai terveydenhuollon kantokykyä. Käsittelee ikääntyneiden omakohtaisia kokemuksia.
Ensisijaisesti Suomi, toissijaisesti Yhdysvallat	Muut maat.
Yhteiskuntatieteiden alalta	Muut tieteenalat.
Avoim julkaisu, saatavilla yliopiston tietokannoista tai Eepos-kirjastoista	Ei saatavuutta avoimena julkaisuna, yliopiston tietokannoista tai Eepos-kirjastoista

Taulukko 1 Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Keräsin taulukon kriteereitä noudattaen systemaattisella otteella mahdollisimman edustavan otoksen aihetta käsittelevistä tutkimuksista. Ikääntyneitä koskevat vasta tuotetut tutkimukset käsittelevät pääasiallisesti ikääntyneiden kokemuksia terveydenhuollon toiminnasta, joten päätin laajentaa hyväksyttävän aineiston ikää yli suositellun kymmenen vuoden. Pehdyin syvällisesti vanhempiin tutkimuksiin ja totesin niiden olevan relevantteja sekä linjassa tutkielmani aiheen kannalta, sillä sisällöt tukivat toisiaan vanhemmissa ja ajankohtaisemmissa tutkimuksissa.

Otoksen edustavuuden vuoksi keskityin tieteenalalleni tyypillisiin tietokantoihin: Social Services Abstract (ProQuest) tietokantaan ja Applied Social Sciences Index and Abstracts (Assia, ProQuest) tietokantaan. Social Services Abstract (ProQuest)

tietokanta on laaja ja tarjosi työlleni lähteitä mm. gerontologisen sosiaalityön käytännöistä, näkemyksistä ja katsauksista työhön. Tietokannassa käytin muun muassa seuraavia hakulauseita: "Oikeudenmukaisuus" OR sosiaalityö OR ihmisoikeus*, "Oikeudenmukaisuus" AND sosiaali* AND ikääntynyt, "Sosiaalityö" AND tasa-arvo, Oikeus AND sosiaalityö OR gerontological social work, Social work AND Ageing, Gerontological social work OR justice.

Applied Social Sciences Index and abstracts (ASSIA) tarjosi maakohtaisesti strukturoitua aineistoa muun muassa ikäihmisten kohtelusta terveydenhuollon näkökulmasta, uupumisesta vanhustyössä ja näyttöä ikäihmisten parissa tehtävän sosiaalityön merkityksestä sosiaalityön koulutuksen suunnittelussa. Tietokanta tarjosi myös työlleni tärkeää aineistoa muun muassa gerontologisen sosiaalityön eettisyydestä, sosiaalityön sisällöstä gerontologisessa sosiaalityössä ja gerontologisen sosiaalityön tilasta.

Tutustuin hakutuloksiin tarkastelemalla otsikoita ja niiden sisällysluettevoja ja/tai tiivistelmiä selvittääkseni aineiston sopivuutta tutkimukseeni. Keskityn ensisijaisesti suomalaiseen aineistoon, sillä tutkielmani tavoitteena on vaikuttaa yhteiskuntamme gerontologisen sosiaalityön kehitykseen. Tutkimukseni syvällisemmän näkökulman saamiseksi valitsin tutkimusaineistooni myös kansainvälistä aineistoa.

5.5 Aineiston kuvaus ja analyysi

Tutkimusaineistokseni valikoitui yhteensä kahdeksan teosta, jotka käsittelevät kattavasti gerontologisen sosiaalityön nykytilaa työntekijän näkökulmasta. Soukialan (2023) tutkimus sosiaalityöntekijöiden työlleen asettamista tavoitteista gerontologisessa sosiaalityössä tarjoaa tietoa auttamistyöstä ikääntyneen hyvinvoinnin edistämiseksi ja sosiaalityön ydintehtävän ymmärtämiseksi. Knickman ja Snell (2002) puolestaan herättelevät pohtimaan tulevaisuuden gerontologisen sosiaalityön tilaa sukupolvien vaihtuessa ja ns. BABY BOOM- sukupolven lisääntyessä. Myös Ferguson ja Schriver (2011) sekä Rossi (2021) yhtyvät Knickmanin ja Snellin (2002) pohdintaan tuoden esiin rakenteellisen viiveen vaikutuksen gerontologisen sosiaalityön kehitykseen. Hyvinvointivaltion kantokykyä tarkasteleva Metteri (2012) nostaa esille hyvinvointivaltion kohtuuttomia lupauksia ja tapauksia sekä sosiaalityötä. Hyvinvointivaltion näkökulmasta hyvinvointipolitiikka on merkityksellinen sosiaalihuollon kokonaisuutta kehittävä tekijä. (Metteri 2012.) Ylinen (2008) puolestaan sivuaa hyvinvointipolitiikan kehitystä nostamalla esiin sosiaalityön eettisiä ongelmia, johon yhtyy Vlachantoni (2017) tuoden esiin ikääntyneiden yksilöllisten ominaisuuksien vaikutusta palveluiden saatavuutta estävinä tai edistävinä tekijöinä. Aineiston tarkat kuvaukset ovat liitteessä 1.

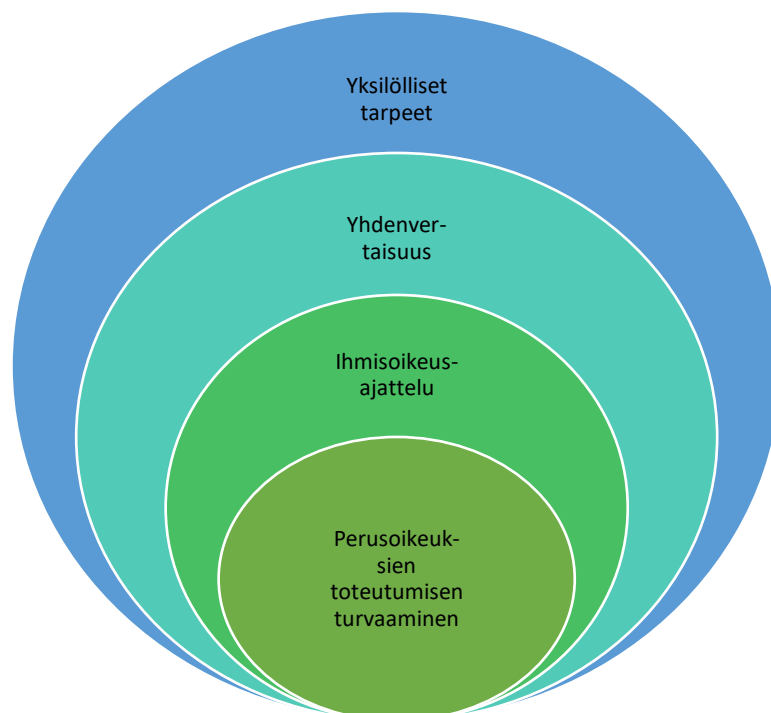
Aineiston analysoin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla, joka on yleinen tiedon jäsentämisen tapa (Puusa & Juuti 2020, 184). Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa tutkittava ilmiö määritellään aiemmin tunnetun teorian, puitteiden tai mallin pohjalta ja analyysissä tukeudutaan valittuun teoriaan, malliin tai auktoriteetin esitykseen. Aikaisempi tutkittu tieto määrittää teoriaohjaavassa analyysissä aineiston hankintaa ja ilmiön käsitteellistä määrittelyä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 110-111.) Tutkiessani oikeudenmukaisuuden toteutumista gerontologisessa sosiaalityössä Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteorian viitekehyksessä, teoriaohjaava sisällönanalyysi sopii tutkielmaani erinomaisesti, sillä oikeudenmukaisuus kulkee työni läpi läpi tunnettuna teoriana. Tuomen ja Sarajärven (2018, 122) mukaan tutkimusta varten koottu aineisto kuvastaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin avulla aiheesta muodostetaan selkeä kuvaus. Sisällönanalyysi perustuu aineiston pilkkomiseen osiin, käsitteellistämiseen ja uuden loogisen kokonaisuuden muodostamiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.)

Analyysin toteutin kolmeportaisen asteikon mukaan, jonka aloitin syvällisellä aineistoon perehtymisellä. Seuraavaksi tein nostoja oikeudenmukaisuuden toteutumiseen viittaavista asioista ja pelkistin aineiston karsien epäolennaisen tiedon pois keskittyen vain niihin asioihin, jotka olivat linjassa oikeudenmukaisuuden toteutumista käsittelevän tutkimustehtäväni kanssa. Tämän jälkeen klusteroin eli ryhmittelin pelkistetyt nostot niiden samankaltaisten sisältöjen mukaan, jolloin muodostui alaluokkia ja abstrahoin eli käsitteellistin luokat teoriaohjaavasti tutkimuskysymysten mukaan (perusoikeuksien toteutuminen, yhteiskunnalliset ja taloudelliset yhdenvertaisuudet, eriarvoisuus). Esimerkki aineiston analyysistä on liitteessä 2. Sisällönanalyysin avulla tuotan aineistolähtöisesti uutta tietoa kokoamalla yhteen aiempaa tutkimustietoa. Aineiston analyysissa teorian käsitejärjestelmä ohjaa analyysia (Vilkka 2023, 86).

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Perusoikeuksien toteutuminen

Tutkimustulosten mukaan perusoikeuksien toteutumisen turvaamista mahdollistavia tekijöitä gerontologisessa sosiaalityössä ovat ihmisoikeusajattelu, yhdenvertaisuus ja yksilöllisten tarpeiden huomiointi. Olen jäsentänyt tutkimustulokset alla olevaan kuvioon (kuvio 1) siinä suhteessa kuin ne tutkimuskysymystä kohtaan asettuvat.

Kuvio 1 Perusoikeuksien toteutuminen

Kaskiharjun ja Guntherin (2023), Soukialan (2023), Vlachantonin (2017) ja Ylisen (2008) mukaan merkittävimmäksi tekijäksi perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi nousee ihmisoikeusajattelu jakamattomana ihmisarvona eli kaikkien ihmisten samanarvoisuutena. Tämän vuoksi ihmisoikeusajattelu asettuu kuviossa (kuvio 1) lähemmäksi keskiössä olevaa tutkimuskysymystä. Ihmisoikeusajatteluun perustuva oikeuksien toteutumisen edistäminen on sosiaalityön ydintehtävä ja sen katsotaan Kaskiharjun ja Guntherin (2023), Soukialan (2023), Vlachantonin (2017) ja Ylisen (2008) mukaan olevan edellytys perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseen gerontologiassa sosiaalityössä. Ylisen (2008) mukaan ihmisoikeusajattelun merkitys gerontologiassa sosiaalityössä korostuu, kun lähtökohtaisesti heikommassa asemassa olevia ihmisiä suojellaan ja heidän tarpeitaan turvataan. Tällaista tarpeisiin perustuvaa auttamistyötä tarkastellaan myös työnä oikeuksien toteutumisen edistämiseksi. (Ylisen 2008.) Soukialan (2023) mukaan perusoikeuksien toteutumisen turvaamisen näkökulmasta on korostettava yhä vahvemmin myös ikääntyneen itsemääräämisoikeutta, jotta ikääntyneet vahvistuvat itsenäisesti toimivina subjekteina käyttämään henkilökohtaisia oikeuksiaan.

Ihmisoikeusajattelun varaan rakentuva yhdenvertaisuus on Metterin (2012) ja Soukialan (2023) mukaan toinen perusoikeuksien toteutumisen turvaamista edellyttävä tekijä. Kuviossa (kuvio 1) yhdenvertaisuus asettuu ihmisoikeusajattelun jälkeen, sillä yhdenvertaisuus perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi vaatii toteutuakseen ymmärrystä sosiaalityöstä ihmisoikeustyönä. Metterin (2012) ja Soukialan (2023) mukaan ikääntyneiden yhdenvertainen kohtaaminen mahdollistuu silloin, kun sosiaalityöntekijällä on ymmärrystä tekemästään sosiaalityöstä kolmannen mandaatin mukaan kokonaisvaltaisena ihmisoikeusperustaisena työnä. Metterin (2012) mukaan yhdenvertaisuus perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi vaatii tarkastelua myös viranomaisten ennakkoluulojen ja asenteiden osalta, niiden ollessa oleellisessa roolissa tehtäessä tulkintoja tai päätelmiä ikääntyneen tilanteesta. Hätäisesti tai puutteellisesti tehdyn esiselvityksen vuoksi saattaa aiheutua kohtuuttomia tilanteita, joissa ikääntyneitä ei kohdata kokonaisvaltaisesti omista lähtökohdistaan samalla estäen luottamuksen rakentumista yhteiskuntaan. Tällöin kohtaamisen ei voida todeta perustuvan kokonaisvaltaiseen ihmisoikeusperustaisuuteen. Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi viranomaisen työskentelyn on oltava läpinäkyvää ja luottamusta herättävää, jotta luottamus yhteiskunnalliseen instanssiin säilyy. (Metteri 2012.)

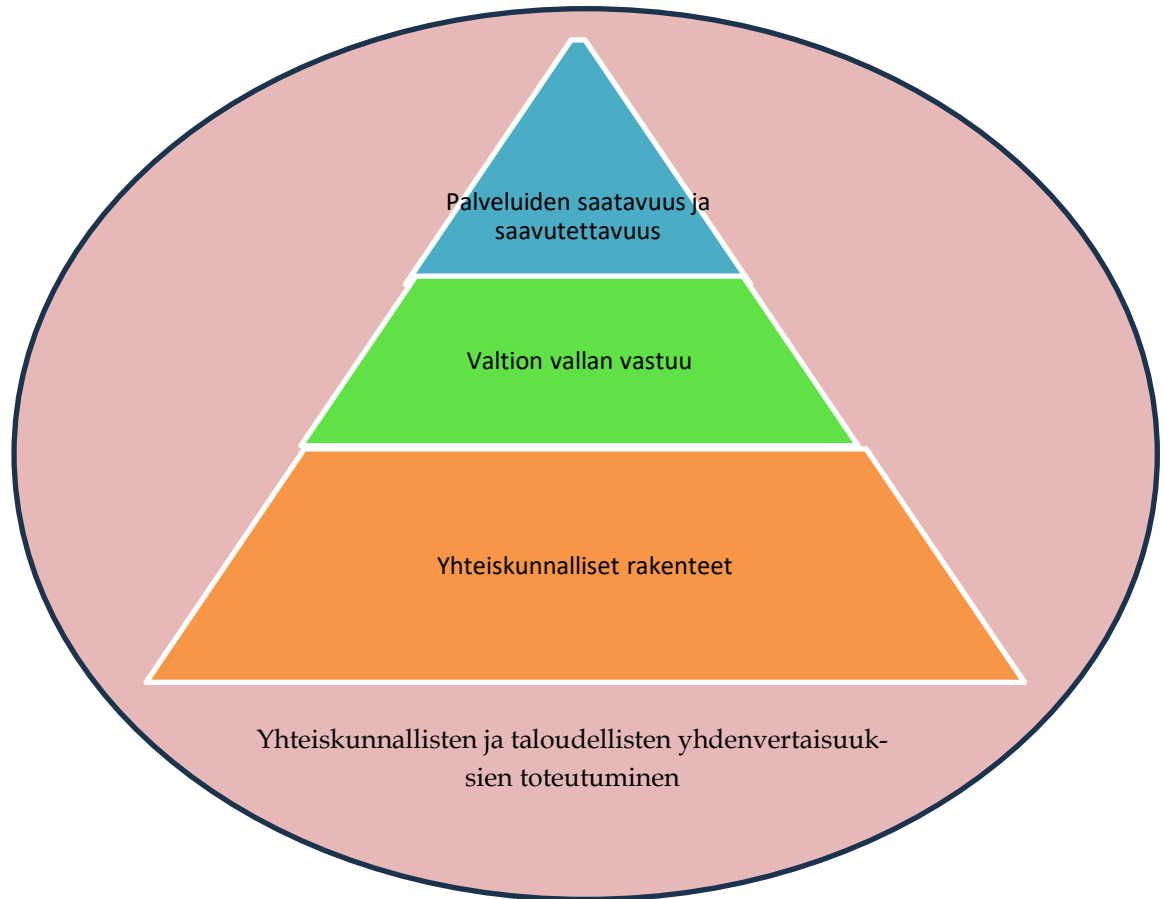
Kolmas perusoikeuksien toteutumisen turvaamista edistävä tekijä eli yksilön huomiointi omista lähtökohdistaan on Metterin (2012), Rossin (2021), Soukialan (2023), Vlachantonin (2017) ja Ylisen (2008) mukaan ihmisoikeusajattelun ja yhdenvertaisuusajattelun summa. Sen vuoksi yksilön huomiointi kuviossa (kuvio 2) asettuu ylimmäiseksi perusoikeuksien toteutumisen turvaamisen tekijäksi. Metterin (2012),

Rossin (2021), Soukialan (2023), Vlachantonin (2017) ja Ylisen (2008) mukaan ikääntyneen kokonaisvaltainen huomiointi voi tuoda esiin monipuolista palveluntarvetta, mutta ikääntyneen monivaiheisen tilanteen ymmärtäminen vaatii ymmärrystä ihmisestä sekä kykyä tarkastella jokaisen yksilön tilannetta samanarvoisesti, mutta omista lähtökohdistaan. Mikäli yksilön tarpeiden huomiointi ei ole yksilölähtöistä tai palveluista päätettäessä ikääntyneen tarpeisiin kohdistetaan laiminlyöntiä sen vuoksi, että ikääntynyt kohdataan ennakkoluuloisesti tai kokonaan sivuuttaen voidaan kyseenalaistaa sosiaalityöntekijöiden ymmärrystä sosiaalityön ydintehtävästä ihmisoikeusperustaisena työnä. (Metteri 2012; Rossi 2021; Soukiala 2023; Vlachantoni 2017; Ylinen 2008.)

Kokonaisuudessaan perusoikeuksien toteutumisen turvaaminen voidaan ymmärtää koostuvan ihmisoikeusajattelun ymmärtämisestä, joka täydentyy yhdenvertaisen kohtaamisen periaatteella. Täten yksilön kokonaisvaltainen huomiointi omista lähtökohdista mahdollistuu ja perusoikeuksien toteutuminen turvataan. Tekijöiden on rakennuttava nimenomaiseen järjestykseen muodostaakseen kokonaisuuden perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi. (vrt. Rawls)

6.2 Yhteiskunnallinen ja taloudellinen yhdenvertaisuus

Tutkimustulosten mukaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten yhdenvertaisuuksien toteutumiseen vaikuttavat kolme pääasiallista tekijää, jotka ovat yhteiskunnalliset rakenteet, valtion vallan vastuu palveluiden järjestämisestä, sekä palveluiden saataavuus ja saavutettavuus. Tämän tutkielman tuloksissa yhteiskunnallisilla rakenteilla tarkoitetaan yhteiskunnan järjestäytymistä ja toimintaan vaikuttavia instituutioita, sääntöjä, normeja ja hierarkioita. Näiden rakenteiden avulla tuodaan esiin muun muassa yhteiskunnan taloudellista toimintaa, sosiaalista vuorovaikutusta ja vallan jakautumista. Olen jäsentänyt tutkimustulokset alla olevaan kuvioon (kuvio 2) siinä suhteessa kuin ne tutkimuskysymystä kohtaan asettuvat.

Kuvio 2 Yhteiskunnallinen ja taloudellinen yhdenvertaisuus

Kaskiharjun ja Guntherin (2023) sekä Metterin (2012) mukaan ikääntyneiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten yhdenvertaisuuksien toteutumiseksi perustan rakentavat yhteiskunnalliset rakenteet. Sen vuoksi kuviossa (kuvio 2) yhteiskunnalliset rakenteet asettuvat pyramidin pohjalle. Kaskiharjun ja Guntherin (2023) sekä Metterin (2012) mukaan yhteiskunnallisten rakenteiden muodostaessa perustan yhteiskunnalle niiden tulee olla järjestetty siten, että ne mahdollistavat yhdenvertaisuuden toteutumisen kaikille kansalaisille ikään katsomatta. Yhteiskunnallisten rakenteiden (poliittisten, taloudellisten ja kulttuuristen) epätasainen jakautuminen ikääntyneitä epäsuosivalla tavalla heikentää ikääntyneen yhteiskunnallista asemaa aiheuttaen sosiaalisia ongelmia ja estäen yhdenvertaisuuden toteutumista. (Kaskiharju & Gunther 2023; Metteri 2012.) Ristiriitaa Metterin (2012) mukaan rakenteiden ja sosiaalityön välille aiheuttaa se, että sosiaalityö ihmisoikeustyönä keskittyy sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseen. Sosiaalisten ongelmien ei lähtökohtaisesti kuitenkaan tule aiheutua yhteiskunnan rakenteista perustarpeiden tyydyttymättömyytenä tai laiminlyöntinä. (Metteri 2012.)

Tällä hetkellä eräs merkittävin yhteiskunnallisista rakenteista johtuva yhdenvertaisuutta heikentävä tekijä on Knickmanin ja Snellin (2002) mukaan ikääntyneiden

pitkäaikaishoidon maksut. Yhteiskunnallisen ja taloudellisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ikääntyneiden maksu- ja vakuutusjärjestelmä vaatii kehittämistä. Pitkäaikaishoidon maksut kuormittavat kuitenkin monen ikääntyneen taloutta eivätkä ikääntyneet välttämättä osaa tai ymmärrä hakea sosiaaliturvaan liittyviä etuuksia, sillä kulttuurin mukaan maksuista on aikaisemmin selvitty omin avuin. Pitkäaikaishoidon maksut määräytyvät lainsäädännön mukaan, eikä lainmukaisuus aina takaa oikeudenmukaisuutta. Pitkäaikaishoidon maksuihin voidaan katsoa sovellettavan Aristoteleen etiikkaa siten, että samanlaisia tapauksia kohdellaan samalla tavalla ja erilaisia eri tavalla, eivätkä ikääntyneet ole tässä poikkeus. (Knickman & Snell 2002.)

Näitä pääosin yhteiskunnallisista rakenteista johtuvia yhdenvertaisuuden toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä on tarkasteltava myös kuviossa (kuvio 2) olevan seuraavan tason eli valtion vallan vastuun kautta. Valtion valta asettuu kuviossa (kuvio 2) toiseksi yhteiskunnallisten ja taloudellisten yhdenvertaisuuksien toteutumiseen vaikuttavaksi tekijäksi, sillä Metterin (2012), Rossin (2021) ja Ylisen (2008) mukaan valtion valta on vastuussa yhteiskunnallisten rakenteiden toteutumisesta. Tämän vuoksi valtion vallan voidaan katsoa olevan riippuvainen yhteiskunnallisista rakenteista, jotka asettavat reunaehdot kaikelle yhteiskunnalliselle toiminnalle. Valtion valta ei siis voi toimia ilman allaan olevia yhteiskunnallisia rakenteita, mutta ilman yhdenvertaisuuden ymmärtämistä yhteiskunnallisissa rakenteissa, sitä on melko vaikea sitouttaa toimintaan ainoastaan valtiollisella tasolla.

Yhdenvertaisuuksien toteutumiseksi valtion vallan kyky kantaa vastuuta on Metterin (2012), Rossin (2021) ja Ylisen (2008) mukaan ikääntyneiden osalta ontuvaa. Palveluiden vähyys ja riittämättömyys, sekä päättäjien etäännyminen yhä kauemmaksi kansalaisista ei herätä ikääntyneissä luottamusta valtion vallan kyvystä kantaa vastuuta ja huomioida kaikki yhteiskunnallista apua tarvitsevat. Yhteiskunnalliset rakenteet ja valtion valta eivät ole täysin tunnistaneeet ikääntyneitä palvelujärjestelmän käyttäjinä. (Metteri 2012; Rossi 2021; Ylinen 2008.)

Yhdenvertaisuuksien toteutumiseksi kuvion (kuvio 2) kolmannella tasolla oleva palveluiden saatavuus ja saavutettavuus asettuu kuviossa korkeimmalle tasolle, sillä Rossin (2021) ja Ylisen (2008) mukaan palveluiden tuottamiseksi niiden on jäsennytävä yhteiskunnallisissa rakenteissa ja valtion vallan täytyy mahdollistaa palvelun toteuttamisen edellyttämät puitteet. Palvelut ovat ikään kuin se konkreettinen näkyvä teko/tekijä jolla vaikutetaan käytännön tasolla ikääntyneiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten yhdenvertaisuuksien toteutumiseen. (Rossi 2021; Ylinen 2008.)

Rossin (2022) ja Soukialan (2023) mukaan näiden palveluiden saatavuus ja saavutettavuus on vielä poikkeuksellisen heikkoa ja se heikentää ikääntyvien yhdenvertaisuuksien toteutumista. Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus on suoraan verrannollinen siitä, miten yhteiskunnalliset rakenteet ovat ikääntyneiden osalta järjestäytyneet ja kuinka kattavasti valtion valta ymmärtää ikääntyneiden tosiasiallisen

palveluntarpeen. Yksipuolinen palveluorientaatio syrjäyttää psykososiaalisen yksilön kokonaisvaltaiseen tilanteeseen paneutuvan sosiaalityön yhteiskunnassa ja sen vuoksi muun muassa palveluiden saatavuuden aiheuttamat sosiaaliset ongelmat lisääntyvät. (Rossi 2021; Soukiala 2023.)

Yhdenvertaisuuksien toteutumisen estäviä tekijöitä Rossin (2021) ja Ylisen (2008) mukaan nähdään myös palveluiden sisällä, sillä esimerkiksi gerontologiseen sosiaalityöhön ei ole asettunut suunnitelmallinen sosiaalityö, vaan työskentely keskittyy enemmän kriisitilanteiden ratkomiseen. Muissa palvelutehtävissä suunnitelmallinen sosiaalityö on sen sijaan ollut keskiössä jo pidemmän aikaa. Ikääntyneet eivät myöskään ole tietoisia gerontologisesta sosiaalityöstä eikä heitä mielletä sosiaalityön tarpeessa oleviksi. (Rossi 2021; Ylinen 2008.)

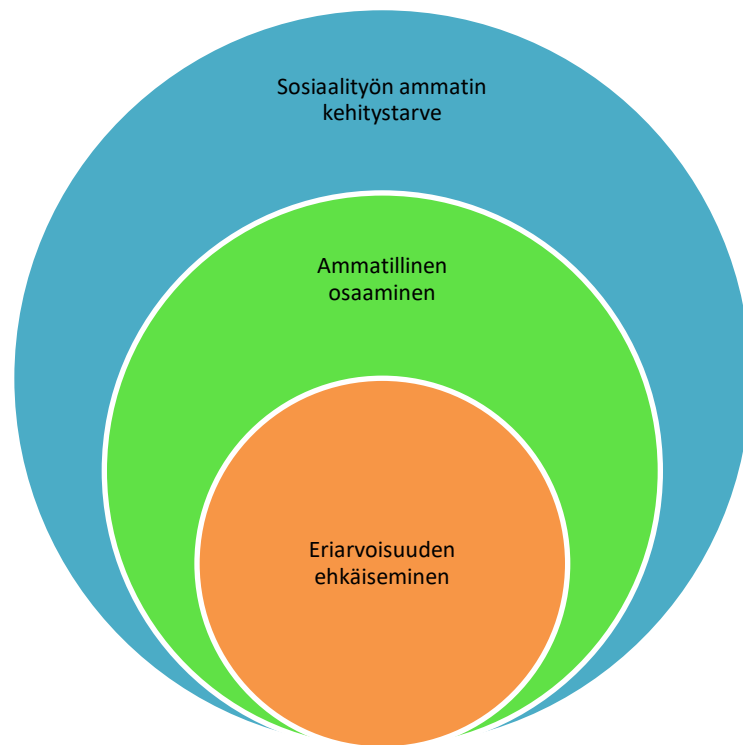
Yhteiskunnallisten ja taloudellisten yhdenvertaisuuksien toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä gerontologisessa sosiaalityössä voidaan tarkastella ikään kuin pyramidia rakentamalla, kuten kuviossa (kuvio2) on esitetty. Yhteiskunnalliset rakenteet muodostavat perustan yhdenvertaisuuden toteutumiselle ja valtion valta huolehtii, että rakenteiden mukainen perusta tulee otetuksi käyttöön. Palvelut ja palveluiden saatavuus on rakenteiden ja valtion yhteistyön tulos, johon kiteytyy pitkäjänteinen työskentely yhdenvertaisuuden luomiseksi ollen käyttäjiään lähimpänä. Yhdenvertaisuuksien toteutumiseksi jokainen osa on merkityksellinen, mutta osien on oltava nimenomaisessa järjestyksessä, jotta lopputuloksen voidaan sanoa olevan yhdenvertaisuutta tukeva. Osat eivät ole myöskään korvattavissa vaihtoehtoisilla toimilla kuten jakamalla päätösvaltaa useampiin instansseihin eivätkä ne voi toimia yksin ilman toisiaan.

Huomioitavaa kuitenkin on, että edellä mainittujen tekijöiden muodostama yhdenvertaisuuden toteutuminen on riippuvainen ihmisoikeusajattelun ymmärtämisestä. Mikäli yhteiskunnallisissa rakenteissa yhdenvertaisuutta ei huomioida sitä on mahdotonta ottaa osaksi vasta valtion vallan tasolla. Myöskään palvelut yksistään eivät pysty ratkaisemaan alemmilla tasoilta lähtevää ongelmaa, ainoastaan lievittämään niiden aiheuttamia vaikutuksia. Yhdenvertaisuuksien epätasainen toteutuminen ei ole linjassa oikeudenmukaisuusajattelun kanssa, sillä lähtökohtaisesti epätasainen jakautuminen voidaan hyväksyä vain silloin kuin se eniten hyödyttää heikommassa asemassa olevia. Nykyisen yhteiskuntajärjestelmän luoma epätasainen jakautuminen ei edistä ikääntyneiden oikeudenmukaisuuden toteutumista. (ks. Rawls)

6.3 Eriarvoisuuden ehkäiseminen

Tutkimus osoittaa, että ikääntyneiden eriarvoisuuden ehkäisemiseksi on kaksi merkityksellistä tekijää, jotka ovat sosiaalityöntekijöiden ammatillinen osaaminen sekä

sosiaalityön ammatin kehitys. Tutkimustuloksista olen muodostanut alla olevan kuvion (kuvio 3), johon olen asettanut tulokset siten, kuinka ne asettuvat tutkimuskysymystä kohtaan.

Kuvio 3 Eriarvoisuuden ehkäiseminen

Rossin (2021), Soukialan (2023) ja Ylisen (2008) mukaan ikääntyneiden eriarvoisuuden ehkäisemisessä korostuu laajasti ammatillinen osaaminen. Sen vuoksi kuviossa (kuvio 3) ammatillinen osaaminen jäsentyy lähimmäksi tutkimuskysymystä. Rossin (2021), Soukialan (2023) ja Ylisen (2008) mukaan eriarvoisuuden ehkäisemiseksi tulee korostaa ensisijaisesti sosiaalityötä tekevien ammatillista osaamista, sillä ilman asiakasryhmään liittyvää osaamista tai työn sisällön tuntemista sosiaalityötä oikeuksia edistävänä työnä on lähes mahdotonta toteuttaa. Rossin (2021) mukaan tällä viitataan nykyaikana usein gerontologisessa sosiaalityössä näkyvään ilmiöön, jossa sosiaalityö hankitaan ikääntyneiden palveluihin konsultaatiopalveluna esimerkiksi työikäisten palvelutehtävästä. Oletettavaa on, ettei työikäisten palveluissa työskentelevä sosiaalityöntekijä ole perehtynyt alueen ikääntyneiden tilanteisiin syvällisemmin eikä spesifi osaaminen keskity kattavasti ikääntyneiden palveluissa esiintyvään tarpeeseen, jolloin tuki jää lähinnä yleisluontoiseksi neuvonnaksi. (Rossi 2021.) Huomauttamatta tällaiset tilanteet lisäävät ikääntyneiden eriarvoisuutta rakentuessaan pääasiallisesti vain arvojen ja olettamusten varaan ilman koettua reaalisuutta. Työntekijän asettaminen tällaiseen tilanteeseen ei ole eettisesti kestävä, sillä sosiaalityötä

ohjaavan eettisen ohjeiston mukaan sosiaalityön tulisi suojata asiakkaita ja vahvistaa ammatillista osaamista. (Rossi 2021; Soukiala 2023; Ylinen 2008.)

Ammatillinen osaaminen ei Knickmanin ja Snellin (2002) mukaan tarkoita pelkästään tehokkuutta tai tuloksellisuutta vaan perustuu teoreettisen osaamisen lisäksi kokonaisvaltaiseen eettiseen osaamiseen. Sosiaalityöntekijöiden vahvan teoreettisen osaamisen ja laintuntemuksen vastakohtana saattaa toisinaan olla hyvinkin rajoittunut tai jopa kärjistynyt näkemys ikääntyneestä. Tällainen asetelma aiheuttaa herkästi eriarvoisuuden kokemusten syntyä tai lisääntymistä ikääntyneen jouduttua epäkohortteliaan kohtelun tai kiusanteon uhriksi. Sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välisen suhteen muodostumiseen saattavat vaikuttaa molemminpuoliset ennakkoluulot tai oletukset, jotka herättävät toisinaan negatiivisiakin tunteita.

Ikääntyneet ovat lähtökohtaisesti erittäin tietoisia omasta tilanteestaan ja avun tarjoaminen saatetaan kokea väheksymisenä, vaikka tosiasiallisesti ikääntyneen pärjääminen ilman ulkopuolista apua saattaa sellaisenaan ajaa häntä eriarvoiseen asemaan yhteiskunnassa. Ikääntyneen heikko pärjääminen saattaa käydä ilmi esimerkiksi siten, ettei ikääntynyt kykene itse hakemaan etuuksia ja ajautuu sen vuoksi eriarvoiseen asemaan. Edellä mainitut tilanteet korostavat sosiaalityöntekijän eettistä osaamista. Tällaisissa tilanteissa korostuu moraalinen oikeutus eli intervention on edistettävä arvojen ja eettisten periaatteiden toteutumista puuttuttaessa yksilön tilanteeseen, jotta työskentelyn voidaan sanoa olevan yhdenvertaista ja oikeuksia edistävää. (Knickmann & Snell 2022.)

Ammatillisen osaamisen lisäksi ikääntyneiden eriarvoisuuden ehkäisemiseksi on Fergusonin ja Schriverin (2011) ja Knickmanin ja Snellin (2002) mukaan huomioitava myös toinen merkityksellinen tekijä, joka on sosiaalityön ammatin kehitystarve. Sosiaalityön ammatin kehitystarve asettuu kuviossa (kuvio 3) ammatillisen osaamisen jälkeen seuraavalle tasolle, sillä ammatillinen osaaminen on ikääntyneen näkökulmasta tarkasteltuna ensisijaista eriarvoisuuden ehkäisemisen tunnistamiseksi, johon sosiaalityön ammatin kehitystarve pohjautuu. (Ferguson & Schriver 2011; Knickman & Snell 2002.)

Sosiaalityön ammatilla on Fergusonin ja Schriverin (2011) ja Knickmanin ja Snellin (2002) mukaan tarve kehittyä ajan mukana, jotta gerontologisessa sosiaalityössä voidaan jatkossakin ehkäistä eriarvoisuuden syntymistä muutokseen johtavana auttamistyönä. Ikääntyneiden määrä kasvaa suurten ikäluokkien vanhenemisen vuoksi ja mikäli tietoisuutta gerontologisesta sosiaalityöstä ei saada lisääntymään riski eriarvoisuuden lisääntymisestä kasvaa. (Ferguson & Schriver 2011; Knickman & Snell 2002.) Ikääntyneiden määrä lisääntyy myös Suomessa, joten tilanteeseen on tosiasiallisesti varauduttava.

Kaskiharjun ja Guntherin (2023), sekä Ylisen (2008) mukaan oikeanmukaisista resursseista huolehtiminen on edellytys sille, että gerontologinen sosiaalityö kykenee

ehkäisemään jatkossakin ikääntyneiden eriarvoisuuden syntymistä. Resursseista huolehtimiseksi Fergusonin ja Schriverin (2011) mukaan ammattilaisten tehokkaampi koulutus olisi ratkaisu gerontologisen sosiaalityön kannatteluun tulevaisuudessa. Tehokkaamman koulutuksen tarve on relevanttia myös suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän kannalta, sillä Metterin (2012) mukaan joka viides suomalainen käyttää vuosittain sosiaalipalveluja, josta ikääntyneiden määrä sosiaalipalveluiden käyttäjinä on kasvamassa. Oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi sosiaalityön ammatin kehitystarpeeseen on reagoitava ajoissa, jotta lailla säädellyt ihmis- ja perusoikeuksien toteutusta turvaavat palvelut säilyvät kaikkien saatavilla. (Metteri 2012.)

Ikääntyneiden eriarvoisuuden ehkäisemisen voidaan katsoa toteutuakseen tarvitsevan palaamista sosiaalityön ydintehtävän luo heikomman aseman puolustamiseksi. Eriarvoisuuden ehkäisemiseksi ammatillinen osaaminen kiteytyy ihmisoikeuksien nostamiseen keskeiseksi arvolähtökohdaksi eli mandaatiksi. Ihmisoikeusperustaisen työn näkökulmasta ammatillisessa osaamisessa korostuu sosiaalityöntekijän kyky yhdistellä eri auttamisen tasoja muodostaen niistä eriarvoisuutta ehkäisevän kokonaisuuden yksilön tukemiseksi. Ammatillinen osaaminen vaatii jatkuvaa ylläpitämistä ja kehittämistä, jotta eriarvoisuuden ehkäiseminen on mahdollista. Sosiaalityön ammatin kehitys mahdollistaa eriarvoisuutta aiheuttavien rakenteiden ja ilmenemismuotojen tunnistamisen yhteiskunnassa, jotta heikommassa asemassa olevien ikääntyneiden oikeuksien toteutusta kyetään tukemaan ja mahdollistamaan tasa-arvon toteutuminen. Sosiaalityön ammatin kehitys turvaa ihmisoikeusperustaisen työn jalkauttamista ja oikeanmukaisista resursseista huolehtimista gerontologisessa sosiaalityössä. Eriarvoisuuden ehkäisemisen näkökulmasta nämä kaksi tekijää ovat riippuvaisia toisistaan siten, että ammatillinen osaaminen takaa ikääntyneiden tilanteiden kokonaisvaltaista kattavaa arviointia, sekä tilanteiden tuomista näkyväksi yhteiskunnallisella tasolla, jotta sosiaalityön ammattia kyetään kehittämään ikääntyneiden tarpeita ja määrää vastaavaksi. (vrt. Rawls)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kandidaatintutkielmani tutkimustehtävänä oli selvittää oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytyksiä gerontologisessa sosiaalityössä Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteorian viitekehyksessä. Tutkimus korosti Rawlsin (1971) ajattelua oikeudenmukaisuudesta yhteisenä etuna, sillä se näyttäytyi perustavanlaatuisena kaikkia koskevana yhteisesti sovittuna ehtona, jonka toteutumiseen vaikutti jokaisen yksilön ja instanssin osallisuus. Ikääntyneet ovat lähtökohtaisesti heikommassa asemassa esimerkiksi työkäisiin nähden, joten oikeudenmukaisuudesta odotetaan eniten hyötyä heille.

Kandidaatintutkielman tulosten mukaan perusoikeuksien toteutumiseen gerontologisessa sosiaalityössä vaikuttivat ammattilaisten ymmärrys sosiaalityön perustana olevasta ihmisoikeusajattelusta ja yhdenvertaisuuden merkityksestä, jotta ikääntyneiden kohtaaminen omista lähtökohdistaan olisi mahdollista. Perusoikeuksien toteutumiseen vaikuttaneet tekijät osoittivat, että gerontologisessa sosiaalityössä perusoikeuksien turvaamista ei voida lähestyä vain jonkin yksittäisen teon kautta vaan työskentelyn kokonaisvaltainen perusta on ymmärrettävä ensin. Tutkimustulos korosti Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteoriassa ilmenevää ihmisoikeusajattelua ja kamattomana ihmisarvona Jane Addamsia (1902) mukailleen, sillä ilman ymmärrystä ihmisoikeuksista on työntekijän vaikea tietää mitä hänen tulee tosiasiallisesti turvata. Ymmärtämättömyys sosiaalityön perustana olevasta ihmisoikeusperustaisuudesta voi käydä ilmi esimerkiksi ikääntyneen tilanteen vähäisenä selvittelynä, mikäli tilanne näyttäytyy kyseisellä hetkellä rauhallisena tai jopa todellisen hädän ymmärtämättömyytenä. Ikääntyneet tuovat lähtökohtaisesti heikommin tarpeitaan esille kuin esimerkiksi työkäiset, eikä ikääntyneitä sen vuoksi tunnusteta vahvasti palveluja vaativiksi. Täten työntekijältä voi jäädä huomioimatta tilanteen mahdollinen vakavuus tai laajuus. Käytännön tasolla tällainen tilanne voi ilmetä mikäli sosiaalityöntekijä ei kykene rauhoittumaan tilanteen äärelle ja ikääntynyt kokee olevansa vain pakollinen

tehtävä työntekijän listalla. Tällöin ikääntynyt vetäytyy eikä tilanne näyttäydä välttämättä realistisena.

Myös ikääntyneiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten yhdenvertaisuuksien toteutumiseksi esiin nousi yhteiskuntajärjestelmän tarve ymmärtää ihmisoikeusajatteluun perustuvaa yhdenvertaisuutta sekä ottaa se osaksi yhteiskuntajärjestelmän kehittämistä. Tutkimuksessa ilmeni, että mikäli yhteiskunnan kokonaisvaltaista suunnittelua ei ohjaa ihmisoikeusajattelu, sitä on lähes mahdotonta sisällyttää osaksi kehitystä myöhäisemmissä vaiheissa, eikä sen täten voida katsoa tuovan turvaa tai yhdenvertaisuutta heikommassa asemassa oleville. Oikeudenmukaisuusteorian näkökulmasta tarkasteltuna Rawls (1971) katsoi yhteiskunnallisten epätasaisuuksien olevan sallittuja vain silloin kun ne tuottavat eniten hyötyä heikommassa asemassa oleville. Nykyisellään ikääntyneiden heikko asema yhteiskunnassa ei siis ole linjassa oikeudenmukaisuusteorian kanssa ja perimmäisen syyn voidaan todeta olevan yhteiskuntajärjestelmän ihmisoikeusajattelun puutteessa. Valitettavan usein tämä ilmiö korostuu esimerkiksi ikääntyneiden jäätyä ilman asianmukaista hoivaa tai muuta oikeuksien toteutumista turvaavaa palvelua. Näin ollen ikääntyneiden yhdenvertaisuudet eivät tule toteutuneeksi ja riski eriarvoisuuden syntymisestä kasvaa.

Eriarvoisuuden ehkäisemiseksi gerontologisessa sosiaalityössä korostunut sosiaalityön ydintehtävä heikomman aseman puolustajana perustui ammatilliseen osaamiseen ihmisoikeuksien nostamiseen työskentelyn arvolähtökohdaksi eli mandaatiksi. Ammatillinen osaaminen ihmisoikeuksien korostamiseksi tuli näkyväksi sosiaalityöntekijän kykynä muodostaa auttamisen kokonaisuus eriarvoisuuden synnyn ehkäisemiseksi. Ammatillisen osaamisen jatkuva kehittäminen mahdollistaa rakenteiden ja eriarvoisuuden ilmenemisen arviointia ja muuttamista. Kolmanteen mandaattiin viitaten syvä ymmärrys ihmisoikeusperustaisesta työstä antaa luvan arvioida kriittisesti valtiollista ja yhteiskunnallista toimintaa eriarvoisuuden synnyn ehkäisemiseksi. Kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna eriarvoisuuden ehkäisyssä on keskityttävä eettisesti kestävä sosiaalityön toteuttamiseen.

Myös Rawlsin (1971) Oikeudenmukaisuusteorian mukaan kaikkien ihmisten tulisi saada samanlaiset mahdollisuudet ja oikeudet yhteiskunnassa. Täten oikeudenmukaisuusajattelu korosti tarvetta torjua ja vähentää eriarvoisuutta yhteiskunnassa. Oikeudenmukaisuusajattelu painottaa solidaarisuutta heikommassa asemassa olevia kohtaan, nivoutuen täten osaksi sosiaalityön ydintehtävää heikomman aseman puolustamiseksi. (Rawls 1971). Oikeudenmukaisuusteoria ja tutkimustulokset ovat linjassa keskenään. Kaiken toiminnan on perustuttava jakamattomaan ihmisarvoon ja pyrittävä siihen, että eriarvoisuus yhteiskunnassamme vähenee. Mikäli eriarvoisuutta esiintyy, se estää samalla oikeudenmukaisuuden toteutumisen.

Kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna tutkimuksen tuloksista tehtiin samankaltaisia havaintoja. Yhteenvetona voidaan todeta, että oikeudenmukaisuuden toteutuminen

gerontologisessa sosiaalityössä edellyttää ihmisoikeusperustaisuuden ymmärtämistä. Ihmisoikeusperustaisuuden ymmärtäminen näkyi yhteiskuntajärjestelmän kykyä ymmärtää ikääntyneiden rooli yhteiskunnan jäsenenä ja sosiaalihuollon asiakkaina ja taata sosiaalityön keinoin ikääntyneiden perustavanlaatuisten oikeuksien toteutumisen. Oikeudenmukaisuuden toteutuminen gerontologisessa sosiaalityössä riippui siitä, miten ihmisoikeusperustainen työ ymmärrettiin ja miten, sekä missä kontekstissa ammattilaiset sitä toteuttivat. Mikäli ihmisoikeusperustaisuuden merkitystä gerontologisen sosiaalityön perustana ei ymmärretä ikääntyneet eivät saisi osakseen sellaista perustavanlaatuisten oikeuksien toteutumista edistävää sosiaalityötä kuin muut kansalaiset. Täten myös oikeudenmukaisuuden toteutuminen gerontologisessa sosiaalityössä saattaisi jäädä puutteelliseksi. Tutkimuksen näkökulmasta huomioitavaa on, että oikeudenmukaisuuden toteutumista voidaan tarkastella useammista eri näkökulmista ja tämä tutkimus tarjosi vain ammattilaisten näkökulman tutkittavaan aiheeseen. Kattavasti oikeudenmukaisuuden toteutumisen arvioimiseksi olisi perusteltua toistaa tutkimus myös asiakasaineistoa tarkastellen.

Tutkimustuloksia voidaan pitää luotettavana ja vahvana näyttönä gerontologisesta sosiaalityöstä, sillä tulokset olivat linjassa keskenään kietoutuen kaikki saman ydinasian ympärille. Tulosten luotettavuutta lisää myös se, että tutkimusaineisto on kerätty nimenomaan tietyltä vastaajaryhmältä, jotta niille muodostuvat samat lähtökohdat. Tutkimus antaa vastauksen ydinkysymykseen eli siihen minkä edellytyksen on täytyttävä, jotta oikeudenmukaisuus voi tosiasiallisesti toteutua. Tulos on samaan aikaan hämmentävä mutta mielenkiintoinen, sillä usein jonkin asian toteutumisen edellytys mielletään joksikin teoksi tai toimenpiteeksi, mutta tässä tutkimuksessa ilmennyt ihmisoikeusperustaisuuden ymmärrys ei ole yksittäinen teko tai toimenpide vaan kaiken toiminnan perusta. Verrattaessa tulosta nykypäivän sosiaalityöhön pidän mahdollisena, että ihmisoikeusperustaisuus ei pääse oikeuksiinsa kaiken kiireen ja työmäärän vuoksi. Rakenteellisella sosiaalityöllä ihmisoikeusperustaisuuden ymmärtämistä voitaisiin kuitenkin vahvistaa tuomalla vahvemmin esiin ikääntyneiden asemaa ja tilanteita suhteuttaen niitä yhteiskunnan ja sosiaalityön ammatin kehitykseen.

8 POHDINTA

Tämän kandidaatintutkielman toteuttaminen oli kokonaisuudessaan mielenkiintoinen prosessi tutkimuksen tekemisen ytimeen. Tutkijana tiedostin minulle kertyneen työurallani ennakkotietoa ja käsityksiä tutkittavasta aiheesta, joten tätä tutkimusta taustoitti oletukseni ikääntyneiden palveluiden heikosta tilasta. Tutkimuksen toteuttamisen jälkeen oletukseni ei kuitenkaan radikaalisti muuttunut. Ikääntyneet ovat heikommassa asemassa oleva asiakasryhmä, joten heidän oikeudenmukaisuutensa toteutumiseen on yhteiskunnassa kiinnitettävä enemmän huomiota. Ikääntyneiden oikeudenmukaisuuden toteutumista on mahdollista turvata vain siten, että ymmärtää oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytykset ja niiden kokonaisvaltaisen merkityksen.

Gerontologisen sosiaalityön kulkema matka historiasta nykypäivään on sisältänyt useita eri vaiheita muovautuessaan nykyiselleen. Tutkielmassani esiin nousseiden hoiva- ja hoitosuhteiden muuttuminen on eräs merkittävimpiä tekijöitä gerontologisen sosiaalityön tarpeen korostumisessa. Vielä joitain kymmeniä vuosia sitten nuoremmat sukupolvet huolehtivat ikääntyneistä mahdollistaen heidän asumisensa ja hoivan ja hoidon saamisen. Nykyään ikääntyneet ovat yhä enenevässä määrin palvelujärjestelmän tarjoaman tuen varassa ja yhä useammille sosiaalityöntekijä saattaa olla ainoa ikääntyneen etuja ajava henkilö. Sen vuoksi sosiaalityöntekijän on erityisen tärkeää ymmärtää mihin työskentely perustuu.

Tutkimustuloksista nousseen ihmisoikeusperustaisuuden ymmärtämisen voidaan ajatella perustuvan kysymykseen, miksi sosiaalityötä tehdään. Kyse ei ole siitä, että kaikilla riittävät rahat tai että kaikilla olisi asunto vaan kyse on siitä, että jokaisen kansalaisen olisi mahdollista nauttia samoista perustavanlaatuisista oikeuksista ja niiden mukana tuomista eduista, jotka ovat kansallisesti ja globaalisti sovittu. Tutkimustulos on mielenkiintoinen, sillä jokaisella sosiaalityötä tekevällä työntekijällä on varmasti jokin oletuskäsitys auttamistyön tarkoituksesta. Sen vuoksi ihmisoikeusperustaisuuden kokonaisvaltaista ymmärtämistä on tarpeen tutkia koulutuksen

näkökulmasta esimerkiksi siten, että tarjoaako ammattikorkeakoulu sosionomeille tai yliopisto sosiaalityöntekijöille tarpeeksi kattavasti tietoa sosiaalityön ydintehtävän ymmärtämiseksi. Vai onko koulutuksessa turvaututtu opiskelijoiden omaan valmentautumiseen jo ennen opintojen alkua. Osittain tästä on nähtävissä viitteitä muun muassa yliopistojen opintosisällöissä, joissa gerontologinen sosiaalityö ei nauti sijaa sosiaalityön ydinalueena. Ilman koulutusta on mielestäni osittain kohtuutontakin olettaa, että sosiaalityöntekijöiksi valmistuneet tietäisivät mitä heidän on tehtävä gerontologisen sosiaalityön kentällä. Sosiaalityön koulutuksessa ihmisoikeusperustaisuutta olisi ikääntyneiden palveluissa korostettava, sillä valitettavan usein ikääntyneiden auttamisen näkökulma on erittäin medisiininen ja pohdinnan keskiössä on ikääntyneen terveyden edistäminen. Koulutuksessa tähän on paneuduttava syvällisemmin, sillä ikääntyneiden kohtaamat haasteet liittyvät yhä enenevästi muuhun kuin terveyteen. Toinen merkittävä tekijä, jonka valossa ihmisoikeusperustaisuuden ymmärtämistä tulee tarkastella on työlle asetetut tulosaineet ja kiire. Onko kuitenkin mahdollista, että sosiaalityöntekijät ikään kuin ajautuvat työssään tekemään nopeita ongelmanratkaisuja kiireen ja sanelemana, joka puolestaan aiheuttaa ihmisoikeusperustaisuuden tietynlaisen unohtumisen. Mikäli syy on resurssiperustainen siihen olisi varauduttava jo ennalta, sillä ikääntyneiden kohtaamat haasteet moninaistuvat tulevaisuudessa aiheuttaen enenevästi haasteita ihmisoikeusperustaisuuden toteutumiselle.

Ikääntyneiden kohtaamien moninaisten haasteiden näkökulmasta tutkielman tulokset antoivat viitteitä siitä, että gerontologinen sosiaalityö on heikommassa asemassa verraten esimerkiksi lastensuojeluun. Lastensuojelussa palveluiden saamista turvataan lainsäädännöllä, johon muun muassa asiakasmäärät sosiaalityöntekijää kohden ovat kirjattu. Ikääntyneitä turvaavat pääasiallisesti sosiaalihuoltolaki ja laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Vakavasti muistisairas ja fyysisistä rajoitteista kärsivä ikääntynyt saattaa tarvita yhtä paljon hoivaa ja huolenpitoa kuin pieni lapsi. Tässä kohtaa otettava huomioon, että hoivan ja huolenpidon tarpeen muodostavat sairaudet eikä kehitys. Lainsäädäntömme mahdollistaa lapsen sijoittamisen kodin ulkopuolelle, mikäli lapsen kasvu ja kehitys sekä eläminen vaarantuu. Pohdittava on, miksi ikääntyneitä vastaa- vissa tilanteissa ei turvaa minkäänlainen lainsäädäntö, sillä lähtökohtaisesti ikääntyneiden kriisiytyneet tilanteet eivät myöskään johdu heidän itse tekemistä valinnoista, mutta ne aiheuttavat yhtä mittavat vahingot ja vaaran kuin väärä kasvuympäristö lapselle. Tällaisissa tilanteissa lapsen tilannetta turvataan usein eri toimin, mutta ikääntyneen katsotaan olevan kykenevä odottamaan, sillä onhan hänellä itsemääräämisoikeus, jolla saatetaan perustella vähäisiä auttamisen keinoja. Tutkimustulokset asettivat sosiaalityön ja yhteiskunnalliset rakenteet täten vasten toisiaan, sillä mikäli yhteiskunnallisia rakenteellisia ongelmia ei ratkaista ikääntyneiden asemaan yhteiskunnassa ei ole saatavissa muutosta pelkän sosiaalityön keinoin.

Tulevaisuuden sosiaalityön ammatissa ihmisoikeusperustaisuuden toteutuminen gerontologisessa sosiaalityössä vaatii myös parempaa ymmärrystä ikääntyneiden tilanteista. Enää ei voida ajatella, että kaikki ikääntyneet ovat samanlaisia ja heillä on samanlaiset avuntarpeet täytettyään 80-vuotta. Ikääntyneiden parissa myös monille nuoremmille tyypilliset tilanteet yleistyvät. Ikääntyneet ovat velkaantuneempia, mielen-terveyden tila saattaa olla heikompi ja sairaudet moninaisempia, lisäksi erilaiset neuropsykiatriset häiriöt yleistyvät myös ikääntyneiden keskuudessa niiden tunnistamisen mahdollistuessa. Täten ihmisoikeusperustaisuuden korostaminen asettuu vahvempaan tarpeeseen ja sen vaikutus oikeudenmukaisuuden toteutumiseen säilyy loogisena, sillä sosiaalityön tarkoitus on kuitenkin tuottaa oikeudenmukaisuutta.

Johtopäätösten syntymisen kannalta olennainen tekijä on kaikkien vastausten kietoutuminen ihmisoikeusperustaisuuden ympärille. Oli sitten kyse sosiaalityön ammatin kehityksestä tai yhteiskuntajärjestelmän kehityksestä kaikessa on yksinkertaisesti otettava huomioon jokainen yksilö yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä, jotta oikeudenmukaisuuden toteutuminen mahdollistuu. Oikeudenmukaisuus ja sosiaalityö kulkevat käsi kädessä, sillä niiden voidaan katsoa velvoittavan toisiaan. Oikeudenmukaisuus ohjaa sosiaalityötä ja puolestaan sosiaalityöllä on pyrittävä varmistamaan oikeudenmukaisuuden toteutumista. Mikäli esimerkiksi gerontologisen sosiaalityön päätavoite olisi ainoastaan mahdollisimman vähäiset asiakasmäärät, ei toiminta olisi oikeudenmukaista, koska silloin sosiaalityötä ei tarjottaisi kaikille avuntarvitsijoille tosiasiallisen tarpeen mukaan vaan ainoastaan paremman tilastotuloksen toivossa. Oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi sosiaalityön tarkoitus on kuitenkin pyrkiä mahdollistamaan jokaiselle tasa-arvon toteutuminen johon laajemman kontekstin tarkastelussa rakenteellinen sosiaalityö voisi tarjota keinoja. Oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi rakenteellisella sosiaalityöllä voitaisiin mahdollistaa ikääntyneiden osallistaminen kokonaisvaltaisemmin gerontologisen sosiaalityön kehitykseen. Samalla se poistaisi eriarvoisuuden syntyä sekä mahdollistaisi yhteistyön syventämistä eri toimijoiden välillä, kun tieto toimijoiden tarpeesta tulisi suoraan kohderyhmältä. Rakenteellinen sosiaalityö myös mahdollistaisi gerontologisen sosiaalityön vaikuttavuuden arviointia ja sitä kautta kohdentamista juuri alueellisesti esiintyviin erityistarpeisiin.

Tutkimuksen tuloksia katson voivan hyödynnettävän kokonaisvaltaisesti sekä valtion tasolla, että erityisesti hyvinvointialueiden tasolla pohdittaessa gerontologisen sosiaalityön tarvetta. Tutkielma mahdollistaa luotettavan ja syvällisen käsityksen luomisen oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytyksistä gerontologisessa sosiaalityössä ja mielestäni niihin tarttumalla ikääntyneiden asemaa sosiaalihuollon asiakaina olisi mahdollista parantaa huomattavasti. Tutkielma on toteutettu yleisellä tasolla tarkastellen oikeudenmukaisuuden toteutumisen edellytyksiä, eikä se anna vastauksia yksilökohtaisesti tai ainoastaan alueellisesti.

Jatkotutkimussuosituksena oikeudenmukaisuuden toteutumisen kokonaisvaltaiseksi arvioimiseksi on ensisijaisesti tarpeen toteuttaa vastaavanlainen empiiriseen aineistoon perustuva tutkimus myös ikääntyneille. Mikäli näitä ikääntyneiltä saatuja tuloksia verrattaisiin ammattilaisilta saatuihin tuloksiin, voitaisiin muodostaa käsitys siitä, miten asiakkaiden ja ammattilaisten käsitykset oikeudenmukaisuuden toteutumisesta kohtaavat toisensa ja pohtia keinoja, miten vaikuttaa oikeudenmukaisuuden toteutumiseen kokonaisvaltaisemmin. Oletettavaa kuitenkin on, että asiakasnäkökulmasta oikeudenmukaisuuden toteutumisen arvioimiseen vaikuttavat myös koetut henkilökemiat, sekä ennakkoluulot/-ajatukset, joihin on tutkimuksessa varauduttava. Oikeudenmukaisuuden toteutumisen kokemus on jokaisen henkilökohtaiseen kokeemukseen perustuva asia, eikä sen vuoksi oikeudenmukaisuuden toteutumisen koke-
musta kyetä tällä tutkimuksella arvioimaan. Tutkimus jätti myös aukkoja siitä, missä suhteessa ihmisoikeusperustaisuus on tällä hetkellä ymmärretty, korostaessaan ainoastaan ihmisoikeusperustaisuuden ymmärtämisen tarvetta ja kaiken sosiaalityön kiteytymistä sen ympärille oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi. Tarkempien tulosten saamiseksi olisi tarpeen selvittää ammattilaisten tosiasiallinen ihmisoikeusperustaisuuden ymmärryksen taso, sekä kiireen ja resurssien vaikutus.

LÄHTEET

- Addams Jane. 1902. Democracy and social ethics. New York: Macmillan
- Ahonen Kari., Kuivalainen Susan., Liukko Jyri., Nivalainen Satu., Palomäki Liisa-Mari & Polvinen Anu. 2019. (toim). Tutkimuksia eläkeläisten toimeentulokokemuksista ja taloudellisesta hyvinvoinnista. Helsinki: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 2/2019. Viitattu 19.1.2024. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138465/Tutkimuksia-elakelaisten-toimeentulokokemuksista-ja-taloudellisesta-hyvinvoinnista-tiivistelma.pdf>
- Andorff, David. 2018. Practising Human Rights in Social Work: Reflections and Rights Based Approaches. *Journal of Human Rights and Social Work*, 3: 179-182. Viitattu 25.12.2023. DOI: <https://doi.org/10.1007/s41134-018-0056-5>
- Aristoteles. 2012. Nikomakhoksen etiikka. Alkuperäinen teos. Aristoteles: *Ethics*, 1989. Stanford Encyclopedia of Philosophy. käänt. Simo Knuuttila. Helsinki: Gaudeamus.
- Aveyard, Helen. 2014. *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide* (3rd Edition) London: McGraw-Hill Education.
- Banks, Sarah. 2003. From Oaths to Rulebooks: a Critical Examination of Codes of Ethics for the Social Professions. *European Journal of Social Work* 6(2), 133-144. Viitattu 11.12.2024. <https://doi.org/10.1080/1369145032000144403>
- Bisman, Cynthia. 2004. Social Work Values: The Moral Core of the profession. *British Journal of Social Work* 34(1), 109-123.
- Boesen Kirkemann, Jacob. & Martin, Tomas. 2007. *Applying a rights-based approach: an inspirational guide for civil society*. Copenhagen: Danish Institute for Human rights.
- Clark, Chris L & Asquith Stewart. 1985. *Social Work and Social Philosophy. A Guide for Practice*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Eskola, Marjatta & Viheriäranta, Kaija. 1983. Keskustelua sosiaalityön metodista. Teoksessa *Sosiaalityön vuosikirja 83*. Helsinki: Sosiaalityöntekijäin liitto, 27-43.

- Eskola, Marjatta. 1981. Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalityön kuva. Teoksessa Urpo Kuotola ym. (toim.). Sosiaalihuollon näköaloja. Acta Universitas Tampereensis Ser. A. Vol 127. Tampere.
- Ferguson, Alishia J & Schriver, Joe. 2011. The future of gerontological social work: a case for structural lag. Journal of Gerontological Social Work 55(4):304-20. https://www.researchgate.net/publication/224938175_The_Future_of_Gerontological_Social_Work_A_Case_for_Structural_Lag
- Global Definition of social work. 2014. International federation of social workers IFSW. Viitattu 11.12.2023. https://www.ifsw.org/information-hub/?wpv-information-type=0&wpv-category=ifsw&wpv-region=global&wpv-language=english&wpv-commission=ethical-standards&wpv_post_search=Sosiaality%C3%B6n+m%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4&wpv_filter_submit=Alistua
- Herne, Kaisa. 2012. Mitä oikeudenmukaisuus on? Helsinki: Hakapaino. 14-17. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6865-3>
- Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. 1948. Ihmisoikeusliitto. Viitattu 12.12.2023. https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/05/YK_Ihmisoikeuksien-julistus.pdf
- Kansalaisyhteiskunta ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus. 1966. Ihmisoikeuskeskus. Viitattu 12.12.2023. <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/seuranta/ihmisoikeussopimukset/kp/>
- Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi. Julkari.
- Kaskiharju, Eija & Gunther, Kirsi. 2023. Himmeneekö sosiaalihuolto vanhuspalveluissa? Analyysi laatusuosituksen yhteiskunnallisesta tehtävästä. Gerontologia Vol. 37(3). <https://journal.fi/gerontologia/article/view/121935/85206>
- Knickman James & Snell, Emil. 2002. The 2030 problem. Caring for aging baby boomer. Health Services Research Vol 37(4). DOI: 10.1034/j.1600-0560.2002.56.x <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1034/j.1600-0560.2002.56.x>
- Koskinen, Simo. 1994. Gerontologinen sosiaalityö vanhuspolitiikan mikrorakenteena. Rovaniemi: Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
- Kröger, Teppo., Karisto, Antti & Seppänen, Marjaana. 2007. Sosiaalityö vanhuuden edessä: Vanhuuden poissaolo sosiaalityöstä. Teoksessa Marjaana Seppänen., Antti Karisto., Teppo Kröger & Sinikka Hakonen (toim). Vanhuus ja sosiaalityö: sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laaksonen Hannele. 2010. Mistä merkeistä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi epäillä vanhuksen kaltoinkohtelua? Työelämän tutkimus 2010;8(3):305-308. Viitattu 19.1.2024. <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87390/46299?acceptCookies=1>
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012.
- Liikanen, Hanna-Liisa. 2007. Luku 1 Gero-hankkeen lähtökohdat, tavoitteet, kohderyhmä ja työntekijät. Teoksessa Hanna-Liisa Liikanen, Susanna Kaisla & Liisa Viljaranta. (toim). Gerontologisen sosiaalityön pioneirit kentällä. Soccan ja

- Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 12, 2007, 10. Viitattu 19.1.2024.
https://www.socca.fi/files/75/Gerontologisen_sosiaalityon_pioneerit_kentalla.pdf
- Mäntysaari, Mikko. 16.6.2016. Sosiaalityön ydin. YouTube video, 5:52. Katsottu 6.12.2023. [NeoWatt FI V7 16x9 VO1 \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=V716x9VO1)
- Matravers, Matt. 2007. Responsibility and Justice. Cambridge: Polity Press.
- Metteri, Anna. 2012. Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö. Väitöskirja. Tampere University Press. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8956-3>
- Ministeriöiden tulevaisuuskatsaus 2022. Yhteiskunnan tila ja päätöksiä vaativat kysymykset. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:58. 183–194. Viitattu 2.1.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-780-5>
- Nousiainen, Kirsi. 2007. Esipuhe. Teoksessa Hanna-Liisa Liikanen, Susanna Kaisla & Liisa Viljaranta. (toim). Gerontologisen sosiaalityön pioneerit kentällä. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 12, 2007, 3-4. Viitattu 19.1.2024. https://www.socca.fi/files/75/Gerontologisen_sosiaalityon_pioneerit_kentalla.pdf
- Perustuslaki 731/1999
- Pincus, Allen & Anne, Minahan. 1973. Social Work Practice: Model and method. Itasca, Illinois: F.E. Peacock Publishers.
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.
- Raunio, Kyösti. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Rawls, John. 1988. Oikeudenmukaisuusteoria. Alkup. teos. A Theory of justice, 1971. Harvard University Press. käänt. Terho Pursiainen. Juva: WSOY.
- Rossi, Eeva. 2021. Osista muodostuva kokonaisuus- Kuvaus gerontologisesta sosiaalityöstä, sen käytännöistä ja niiden tutkimisesta. Rovaniemi: Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-264-1>
- Rostila, Ilmari. 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelman ratkaisun perusteet. Jyväskylän yliopisto SoPhi 61. Jyväskylä. 23-25. Viitattu 28.12.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6498-6>
- Salminen, Ari. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja. Viitattu 2.2.2024. 4. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-081-8>
- Salonen, Kari. 2007. Ammattitaito ja kompetenssi gerontologisessa sosiaalityössä. Teoksessa: Vanhuus ja sosiaalityö: sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä (toim). Marjaana Seppänen, Antti Karisto ja Teppo Kroger. Jyväskylä: PS Kustannus.
- Seppänen, Marjaana. 2006. Gerontologinen sosiaalityö. Katsaus lähtökohtiin, nykytilaan ja tulevaisuuteen. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.
- Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:31. Viitattu 2.1.2024.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Soukiala, Tiina. 2023. Sosiaalityöntekijöiden työlleen asettamat tavoitteet gerontologisessa sosiaalityössä. Vol.37(3). <https://journal.fi/gerontologia/article/view/127598/85209>

- Staub-Bernasconi, Sylvia, 2012. Human rights and their relevance for social work as theory and practice. Teoksessa: L.M. Healy & R.J Link. (toim). Handbook of International Social Work. Human Rights, Development and the Global Profession. New York: Oxford University Press.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste. 2021. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 6.1.2024. https://www.stat.fi/til/vaenn/2021/vaenn_2021_2021-09-30_tie_001_fi.html
- Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus. 1966. Ihmisoikeuskeskus. Viitattu 12.12.2023. <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/seuranta/ihmisoikeussopimukset/tss/>
- Tedre, Silva. 2007. Vanhuuden vahvat ja avuttomat. Teoksessa Marjaana Seppänen., Antti Karisto., Teppo Kröger & Sinikka Hakonen (toim). Vanhuus ja sosiaalityö: sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-kustannus. 95-120.
- Tiilikainen Elisa. 2019. Jakamattomat hetket: yksinäisyyden kokemus ja elämäkulku. Gaudeamus.
- Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turtiainen, Kati., Jäppinen, Maija & Stamm, Ingo. 2021. Ihmisoikeudet aikuissosiaalityön lähtökohtana. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Anu-Riina Svelin & Kati Turtiainen (toim). Aikuissosiaalityö: Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus. 27-41.
- United Nations Principles for Older Persons. 16.12.1991. United Nations Human Rights. General Assembly resolution 46/91. Viitattu 19.1.2024. [United Nations Principles for Older Persons | OHCHR](#)
- Vaalavuo Maria. 2018. Sosiaali- ja terveystalouden merkitys eläkeläisten toimeentulolle. Helsinki: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 2/2018. Viitattu 19.1.2024. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136308/tiivistelma-Sosiaali-ja-terveyspalveluiden-merkitys-elakelaisten-toimeentulolle.pdf;sequence=2>
- Vanhusasiavaltuutettu. 17.5.2023. Iäkkäiden palveluista ei voi säästää- leikkaukset muuttuvat kustannuksiksi ennemmin tai myöhemmin. Vuosikertomus. Valtioneuvosto. Viitattu 19.2.2024. <https://vanhusasia.fi/-/iakkaiden-palveluista-ei-voi-saastaa-leikkaukset-muuttuvat-kustannuksiksi-ennemmin-tai-myohemmin>
- Vilkka Hanna. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art House.
- Vlachantoni, Athina. 2017. Unmet need for social care among older people. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/5FE8A6898D87DE5A0DBF9C3C0D022D60/S0144686X17001118a.pdf/unmet-need-for-social-care-among-older-people.pdf>
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.
- Ylinen, Satu. 2008. Eettiset ongelmat gerontologisen sosiaalityön "välitiloissa". Janus Vol. 16(2). <https://journal.fi/janus/article/view/50463/15256>

Yon, Yongjie., Mikton, Christopher., Gassoumis, Zachary & Wilberg, Kathleen. 2017. Elder Abuse Prevalence in Community Settings: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Glob Health* 2017; 5(2): 147-156. Viitattu 19.1.2024. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(17\)30006-2](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(17)30006-2)

LIITTEET

LIITE 1

Kandidaatintutkielman aineisto

Tutkimus ja tekijä	Julkaisuvuosi	Tyyppi	Tutkimuksen keskeinen tulos/tulokset
Ferguson, Alishia J & Schriver, Joe. The future of gerontological social work: a case for structural lag.	2011	Tutkimus	Sosiaalityön kysyntä ja tarve kasvaa tulevaisuudessa, johon on syytä reagoida sosiaalityöntekijöiden tehokkaammalla kouluttamisella, sekä työmarkkinoiden vetovoiman lisäämisellä.
Knickman, James & Snell, Emil. The 2030-problem: caring for aging baby boomer.	2002	Tutkimus	Sosiaalihuoltoa kehitettävä kustannustehokkaamaksi lisäämällä ennaltaehkäisevän

			työn ja varhaisen puuttumisen keinoja. Näkemyksiä ikääntyneistä muutettava suopeammiksi ja pohdittava resurssien uudelleen järjestämistä, sekä varautumista suurten ikäluokkien hoitamiseen.
Kaskiharju, Eija & Gunther, Kirsi. Himmeneekö sosiaalihuolto vanhuspalveluissa?	2023	Tutkimus	Yhteiskunnan rakenteet ja julkinen valta pääroolissa ikääntyneiden auttamiseksi, laatusuositukset ja sosiaalihuollon tosiasialliset tehtävät saatava vastaamaan toisiaan.
Metteri, Anna. Hyvinvointivaltion lupaukset, kohutuuttomat tapaukset ja sosiaalityö.	2012	Tutkimus	Hyvinvointipoliittikka ristiriitaista ja jännitteistä, joka aiheuttaa palveluiden ontumista. Työntekijöille mahdollistettava aika työn tekemiselle, jotta sosiaaliturvavastuu tulee täytetyksi.
Soukiala, Tiina. Sosiaalityöntekijöiden työlleen asettamat tavoitteet gerontologisessa sosiaalityössä.	2023	Tutkimus	Sosiaalityön ydintehtävä on jalkautettava osaksi ikääntyneiden palveluita, auttamistyön

			<p>mahdollistavista tekijöistä on huolehdittava ja sosiaalityön tavoitteita kirkastettava.</p>
<p>Rossi, Eeva. Osista muodostuva kokonaisuuksien kuvaus gerontologisesta sosiaalityöstä sen käytännöistä ja niiden tutkimisesta.</p>	2021	Tutkimus	<p>Ikääntyminen on ymmärrettävä erityiseksi elämäntilanteeksi ja rakenteelliset tekijät, sekä palvelut ovat järjestettävä siten, että ikääntymisen mukana tuomiin tarpeisiin voidaan vastata.</p>
<p>Vlachantoni, Athina. Unmet need for social care among older people.</p>	2017	Tutkimus	<p>Ikääntyneiden demografisiin ominaisuuksiin, sekä sosioekonomiseen asemaan on kiinnitettävä huomiota. Sosiaalihuollon tehtävien kokonaisvaltainen toteutuminen ja yksilön huomiointi vaikutuksessa koettuun perustarpeiden tyydyttymiseen.</p>

<p>Ylinen, Satu. Eettiset ongelmat gerontologisen sosiaalityön välitiloissa.</p>	<p>2008</p>	<p>Tutkimus</p>	<p>Sosiaalityön paikka ja ammattilaisten osaaminen keskeisiä eettisten ongelmien synty- misen estämisessä. Vanhusten jaottelu ja ammattilaisten virkatehtävien epäselvä toteutuminen eettisten ongelmien syntymisen taustalla.</p>
--	-------------	-----------------	--

Taulukko 2 Tutkimusaineisto

LIITE 2

Esimerkki aineiston analyysistä:

Aiheen kannalta oleelliset nostot	Nostojen pelkistys	Pelkistettyjen nostojen ryhmittely sisältöjen mukaan	Luokkien käsitteellistäminen tutkimuskysymysten mukaan
<p>Auttamistyö Iäkkään hyvinvoinnin kohentaminen Perustarpeiden turvaaminen Ymmärrys elämäntilanteesta, sosiaalisista verkostoista Työskentelyn mahdollistavien olosuhteiden luominen Tiedon hyödyntäminen asiakkaan toiveista ja haaveista Tarkoitus vahvistaa iäkkään ja läheisen toiminnan edellytyksiä ja saada aikaan auttamisen mahdollistavia olosuhteita Tilanteen kannattelu ja pahenemisen estäminen, iäkkään suojelu itseltään ja muilta tarvittaessa -> sisältää kontrollin elementin Välilliset tavoitteet kotona pärjäämisen edistämiseksi (asunto, kulkeminen) Estää yksilöllinen hylkääminen ja luottamuksen menetys</p>	<p>Ihmisoikeudet Yhdenvertaisuus Yksilöllisten tarpeiden huomiointi</p>	<p>Perusoikeudet</p>	<p>Ikääntyneen perusoikeuksien toteutumisista turvaavat elementit</p>

Taulukko 3 Esimerkki aineiston analyysistä

